

IOAN C. FILITTI

BISERICI ȘI ETITORI

1. Barbu (Buzău). — 2. Bradu (Buzău).
3. Berca (Buzău).—4. Căndeștii de sus (Buzău).
5. Săsenii Noi și Ulmeasa (Buzău).—6. Izvorani (Buzău).
7. Vernești (Buzău).—8. Grăjdana (Buzău).—9. Adâncata (Buzău).
10. Săsenii Vechi (Buzău).—11. Cărnău (Buzău).—12. Cislău (Buzău).
13. Găvanele (Buzău).—14. Sf. Dumitru (București).—15. Târcă (București).
16. Brezoianu (București). — 17. Radu-Vodă (București). — 18. Familia lui Nicolae Vodă Mavrocordat în bisericile din București. — 19. Săftica (Ilfov).— 20. Corbeanca (Ilfov).— 21. Călugăru (Ilfov).— 22. Rădulești (Ilfov). — 23. Sf. Nicolae (Ploesti).— 24. Ploestiori (Prahova). — 25. Corlătești (Prahova). — 26. Albești (Prahova). — 27. Râfov (Prahova).—28. Pleașa (Prahova).—29. Coadă Izvorului (Prahova).
30. Arva (Prahova).—31. Drugănești (Dâmbovița). — 32. Drugănescu (Târgoviște). — 33. Maica Domnului din Slatina (Olt). — 34. Brebeni (Olt).—35. Strihareț (Romania).—36. Plăviceni (Olt). — 37. Slătioare (Vâlcea). — 38. Argetoaia (Dolj). — 39. Brădeștii din față (Dolj). — 40. Braloșțița (Dolj).—41. Coșofeni (Dolj).—42. Almaj (Dolj).
43. Valea (Muscel).

Extras din «Biserica ortodoxă română», Febr.-Martie 1932.

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

1932

In. 27946

IOAN C. FILITTI

1956

In. 91.131.-

1185242

BISERICI ȘI CTITORI

1. Barbu (Buzău). — 2. Bradu (Buzău).
3. Berca (Buzău).—4. Căndeștii de sus (Buzău).
5. Săsenii Noi și Ulmeasa (Buzău).—6. Izvorani (Buzău).
7. Vernești (Buzău).—8. Grăjdana (Buzău).—9. Adâncata (Buzău).
10. Săsenii Vechi (Buzău).—11. Cărnău (Buzău).—12. Cislău (Buzău).
13. Găvanele (Buzău).—14. Sf. Dumitru (București).—15. Târcă (București).
16. Brezoianu (București). — 17. Radu-Vodă (București). — 18. Familia lui Nicolae Vodă Mavrocordat în bisericile din București.— 19. Săftica (Ilfov).— 20. Corbeanca (Ilfov).— 21. Călugăru (Ilfov).— 22. Rădulești (Ilfov).— 23. Sf. Nicolae (Ploesti).— 24. Ploeștiori (Prahova). — 25. Corlătești (Prahova). — 26. Albești (Prahova). — 27. Râfov (Prahova).—28. Pleașa (Prahova).—29. Coadă Izvorului (Prahova).
30. Arva (Prahova). — 31. Drugănești (Dâmbovița). — 32. Drugănescu (Târgoviște). — 33. Maica Domnului din Slatina (Olt). — 34. Brebeni (Olt).—35. Strihareț (Romanați).—36. Plăviceni (Olt). — 37. Slătioare (Vâlcea). — 38. Argetoaia (Dolj). — 39. Brădeștii din față (Dolj). — 40. Brașoștița (Dolj).—41. Coșofeni (Dolj).—42. Almajă (Dolj).
43. Valea (Muscel).

93367

Extras din «Biserica ortodoxă română», Febr.-Martie 1932.

BUCUREȘTI

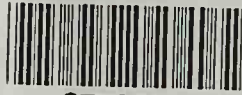
1932

CONTROL 1953

Biblioteca Centrala
BUCURESTI
Cota 85242
Inventar 77336

PC66/00

B.C.U. Bucuresti

C77336

BISERICI ȘI CTITORI

1. Schitul Barbu (Buzău) ¹⁾.

Acest schit a fost reparat pe la 1892 și zugrăvit câți-va ani în urmă, din inițiativa necontrolată a unei starițe, Maica *Georgescu*, al căreia portret înlocuește în biserică pe ctitorii de odinioară, ceea ce n'a ferit-o totuși de a fi „detronată“. Au rămas urme ale vechiului zid de împrejmuire, care va fi dat când-va schitului un aspect de cetățue. Pisania veche este încadrată într'unul din părțile bisericii, în partea din afară. Citirea greșită dată de *Iorgulescu*, ²⁾ a servit pentru inscripția cea nouă de deasupra ușii de intrare.

Avem însă transcrierea exactă a pisaniei vechi ³⁾. Biserica a fost zidită la 1668—9 de *Barbu vel căpitan*, cu soția sa *Rada* și cu fiii *Hriza*, *Radu*, *Jipa*, *Andronache*, *Neagoe* și *Badea*. Ctitorul Barbu este mai mult decât „un căpitan de Roșii din părțile Buzăului“ ⁴⁾. Ștefan Grecianu ⁵⁾ știa despre el că făcea parte din neamul boerilor Bădeni, că a fost iuzbașa de Roșii la 1652—6, căsătorit cu *Rada*, că a avut fii pe *Barbu*, *Radu*, *Jipa* și *Neagoe* și că a ridicat „o mânăstire“. Un doc. dela 1704 lămurește însă de care mânăstire e vorba ⁶⁾. Este un hrisov dat mânăstirii Bradu și boerului Mihalcea stolnic, ca să ție moșie la Bădeni, în județul Săcueni, în pace de către moșnenii Bădeni, pentru că avuseseră pâră cu egumenul dela mânăstirea Bar-

1. Cf. Revista istorică (a d-lui Iorga) II (1916) p. 52—3. Fotografie de I. Voinescu în „Monumente și peisajii din jud. Buzău“.

2. În Dicționarul geografic al județului Buzău.

3. Iorga, Inscriptii din bisericile României, I. 68.

4. Ibid.

5. Genealogii documentate ale familiilor boeresti. I, 65 și urm.

6. Arh. Staf. Buc., Bradu, pachet 1 bis, doc. 30, publicat chiar de Grecianu, I. c. 71.

bului logofăt. Aceasta este însă tocmai schitul Barbu de azi, așezat la o mică depărtare de mănăstirea Bradului. Dacă schitul e numit, în hrisovul dela 1704, al Barbului *logofăt*, pe când pisania vorbește de Barbu *căpitan*, cauza este că Barbu a fost succesiv¹⁾ iuzbașa, căpitan, paharnic și, dela 1685, vel logofăt. Mai avem și un doc. dela 1725, prlvitor la hotărnicia moșilor *mănăstirii ce se chiamă a Barbului logofăt*, pe care ctitorii o închinaseră la Văcărești²⁾.

Așa dar, fundatorul schitului Barbu aparținea neamului boerilor Bădeni, urmași a lui Vlad vornicul și ai fratelui său Frăcea spătarul dela sfârșitul sec. XV. Din acelaș neam, prin căsătoria unei fiice a lui Mihnea vistierul din Bădeni cu un Neagoe, la finele sec. XVI-lea,³⁾ scoborau boerii dela Pătârlage, ziși mai apoi Mihălcești și în sfârșit Căndești, ctitori și ei de biserici. La 1704 ei uitaseră de această filiație prin femei și numeau pe strămoșul lor Neagoe, *fiu al Mihniei din Bădeni*⁴⁾.

2. Schitul Bradu (Buzău)⁵⁾.

A fost întemeiat de Radu comisul Mihălcea (din neamul Căndeștilor, scoborător prin femei din al Bădenilor), care se întâmpină necurmat în divanele domnești de la 1637 la 1657, și a fost închinat la Pogoniana de ginerele lui Radu, Constantin căpitanul Filipescu, la 1688⁶⁾. Mama lui Radu, Despa, era nepoata marelui ban Ghiorma cel dintâi, dela 1565, originar din Dipaliți⁷⁾. Radu a avut două soții, pe Safta Popescu-Negoescu, cu care n'a avut copii și pe o greacă, Arghira, după 1637. Chipurile ctitoricești din biserică nu mai au nici o valoare, fiind refăcute⁸⁾.

1. Grecianu, l. c.

2. Ibid., doc. comunicat de d. Const. Sărășeanu,

3. Ibid., doc. dela 1620.

4. Ibid. De Barbu căpitan (Badea, fiul lui Barbu căpitan și logofăt) vorbește un hrisov al lui Nicolae Vodă Mavrocordat, iar de Hriza, alt fiu al ctitorului, un hrisov dela 1714 al lui Ștefan Cantacuzino, amândouă printre actele moșiei Moisca din Buzău, proprietatea d-lui Garoflid.

5. Cf. revista „Spicuilor în ogor vecin” I (1920) p. 146—7.

6. Actul publicat de Iorga, în An. Ac. Rom. XXxVI și apoi în Hurmuz. XIV. 743, de pe exemplarul meu din Lampridi, Ipirotika (în grecește) VI, 61.

7. Lampridi, l. c. 31 și Arh. Sf. Bradu, pach. I. doc. I.

8. Unele au fost reproduse de N. A. Constantinescu în Bulet. comisiei monum. istorice, XVII (1924) p. 141. Biserica, zidul înconjurător cu turnurile, o cruce și o culțe cu moaște, fotografiate de I. Voinescu, l. c.

3. Schitul Berca sau Cetățuia (Buzău) ¹⁾.

Este așezat pe un deal în formă de con trunchiat, ce se ridică din șesul Buzăului. Schitul a fost înscris mai de mult printre monumentele istorice, precum și merita prin ornamentația sa interioară și însemnătatea aversei cu care fusese înzestrat. Am dat aiurea²⁾ fotografiile reprezentând exteriorul, lipsit de altfel de interes, al bisericii, și pisania săpată în piatră bogat ornamentată: „Cu vrerea tatălui și cu ajutorul fiului și cu sporirea duhului sfânt ziditu-s'au din temelie această sfântă și dumnezeiască mânăstire întru slava și lauda atotțiitorului Dumnezeu, de robul lui Dumnezeu Mihalcea vel stolnic și de roaba lui Dumnezeu Alexandra Cantacozeni soțul dumisale (si) i sân (ov) ih (și fii lor) Mihalcea, Moise, Șerban, și s'au închinat întru paza și întru ferința sfinților mai marilor cereștilor Voevozi Mihail și Gavril, ca să fie dumnealor vea(ș)nică pomenire. Slavă lui Dumnezeu celui ce ne-a ajutat, după început, de am ajuns și săvârșitul. Și s'au zidit în zilele blagocistivului domn Io Constandin Basarab Voevod, la anul 7202, iar dela Hristos 1694 Iunie în 6 zile“.

În interior³⁾ au rămas nevătămate patru coloane de piatră cu delicate sculpturi dealungul lor și pe capiteluri. Ornamentația se urmează dealungul cornișei interioare. Meșterul bisericii a fost un oarecare Gheorghe, adus din Brașov⁴⁾.

Pe pereții dela intrare se păstrează portretele⁵⁾ cititorilor, operele unui zugrav priceput.

Mihalcea, bărbat frumos, în puterea vârstei, cu barbă, poartă costumul timpului, caracterizat prin aceia că binișul este aruncat pe umeri fără ca brațele să fie trecute prin mâneci. Alexandra, tânără, are la gât un șir de mărgăritare mari.

Mihalcea era fiul lui Moise logofăt, nepot Mihalcei

1. Cf. revista „Spicuiilor în ogor vecin I (1920) p. 147-150.

2. Rev. Lit. și arta rom. XII (1908) p. 420. Printr'o confuzie a editorului, toate clișeele reproduse acolo sunt arătate a fi vederi din bis. Maica Domnului dela Slatina (Ol), pe când în realitate numai cele dinfăi patru clișee privesc acea biserică. Exteriorul dela Berca e clișeul 6, iar pisania, clișeul 9.

3 Ibid. clișeul 7. Fotografia a ușii de intrare și a stâlpilor din interior, la I. Voinescu, l. c.

4. Iorga, St. și doc. X. 164.

5. Fotografie în colecția mea.

vornic dela Pătârlagele, strănepot lui Neagoë stolnic¹⁾); soția sa Alexandrina era fiica lui Drăghici Cantacuzino Măgureanu, fiul mai mare al postelnicului Constantin²⁾.

Unul din fiii lui Mihalcea, anume Șerban Căndescu, biv vel paharnic, prin așezământ din 12 Mai 1749 (1741)³⁾ închină Berca sau Cetățuia, pe care o avusese sub a sa „ascultare și chiverniseală“, la episcopia de Buzău, dând episcopului Metodie însemnare de tot avutul mișcător și nemișcător al schitului, și zapisele moșiilor, cu oprire de a înstrăina ceva. Episcopul va îngriji pe viitor de mănăstire și va numi egumenii, cu știrea însă și cu voia ctitorilor. Dărilor mănăstirei, oricât de mari ar fi veniturile ei, către episcopie, erau mărginite la câteva vedre de vin. În caz de călcare a așezământului, schitul avea să revie sub stăpânirea ctitorilor din neamul Căndeștilor. La rândul său, Metodie dădu paharnicului Șerban o adeverință scrisă despre închinarea ce se făcuse și despre condițiile în care era făcută. În consecință, la 1842⁴⁾ Iancu Cămpineanu, unul din descendenții ctitorilor, protestează pe lângă episcopul Chesărie al Buzăului împotriva arendării la mezat a proprietăților Bercăi, susținând că acest schit, în temeiul așezământului dela 1741, nu poate fi supus legii votate de obșteașca adunare pentru administrarea averilor mănăstirești, dar că proprietățile lui trebuie să rămână ca mai nainte sub cârmuirea egumenului.

După un inventar făcut la 9 August 1869, în urma cererii răposaților mei unchi Dimitrie și Gheorghe Lehliu, recunoscuți atunci ctitori, ca descendenți din Căndești, se află la Berca o candelă mică de argint cu numele lui Mihalcea întemeietorul: era atârnată în altar deasupra sf. pristol. Alte argintării, despre care inventarul nu ne spune cărei epoci aparțineau, fuseseră strămutate la mănăstirea Banului din orașul Buzău, ca și un exemplar din evanghelia greco-română dela 1693.

1. Grecianu, l. c., doc. din Ian. 1704.

2. Genealogia Cantacuzinilor ed. Iorga.

3. Arhiva Stat. Episc. Buzău, pach. 13 act. 28. În acel pachet sunt păstrate actele Bercăi. Acte de ale Bercăi sunt transcrise în condica păstrată la Acad. Rom. Ms. 1673. În pach. 16. (Arh. St. l. c.) se găsesc actele moșiei Bădeni, fostă a boerilor Căndești și apoi a schitului Berca.

4. Copie în colecția mea de acte.

4. Biserica din Căndeștii de sus (Buzău) ¹).

Este o a patra ctitorie a neamului Căndeștilor. Inscricția ne spune numai că zugrăvirea s'a făcut la anul 7263 (1754—5) de meșterii Barbu Bucure și Popa Filip, din porunca jupănesei Ilinca Căndeasca.

Forma bisericii este dreptunghiulară. Pridvorul, în arcade, precede imediat naosul. Biserica este încinsă, puțin mai sus de jumătatea înălțimei, de un brâu cuprins între două rânduri de cărămizi așezate în zimțuri. Intre brâu și cornișe sunt zugrăvite busturi de sfinți, închise în meda-lioane. În intervalul, mai strâmt, dintre cornișă și brâul ce încinge pridvorul, sunt zugrăvite capete de îngeri înaripați, iar deasupra arcadei de la intrare, icoana mare a hramului. Cornișa este formată din patru rânduri de cărămizi așezate în zimțuri.

Ctitorii, ale căror portrete ²) se păstrează, sunt:

Șerban Căndescu, închinătorul schitului Berca la epis-copia din Buzău. Sub-antieriu verde; antieriu portocaliu; biniș verde. După moda epocii dintre 1740—1760, bra-țele sunt trecute prin mânecile binișului, care sunt strâmte și prevăzute cu manșete, de blană, în formă de pâlnie.

Soția lui, Ilinca, fiica lui Ianache Văcărescu, cel deca-pitat la Constantinopol în 1714. Fustă de culori albă și trandafirie; biniș albastru-deschis, cu ornamente galbene și îmblănit cu samur. Pe cap işlic negru. Mai multe șire de mărgăritare îi înconjură gâtul.

Lângă Șerban, un fiu al acestuia, neînsurat.

La dreapta acestuia alți doi fi ai lui Șerban, cu so-țiile lor.

Constantin Căndescu, cu soția cea de a doua, Ilinca Slătineanu. Lângă Constantin, cele două fete ce le avusese de la întâia sa soție Maria Bărbătescu, anume Ilinca, ce a ținut pe paharnicul Nicolae Lehliu și Luxandra a logofă-tului Scarlat Cămpineanu. Lângă Ilinca Slătineanu, o fiică Smaranda.

Ionită Căndescu, și soția sa Marița Guliano.

Lângă Ilinca a lui Șerban, o fiică, Maria, cu copilul Constantin. Apoi mama Ilincăi, Stanca Văcărescu, născută

1. Cf revista „Spiculor în ogor vecin” I. (1920) 149—150.

2. Fotografie în colecția mea.

Cojescu: giubea roșie; pe cap un văl alb după moda sec. XVII-lea. Apoi Ianache Văcărescu, decapitatul: biniș roșu închis, cu blană galbenă. Dinaintea lor, copii, Șerban și Smaranda.

În fine, la extremitatea stângă, un al patrulea fiu al ctitorului Șerban, anume Barbu, cu soția sa Ancuța.

La 1781, prin căsătorie cu o rudă a Căndeștilor, devine proprietar în Căndești Dinu Filipescu¹⁾, al căruia fiu Mihăiță face mai târziu biserică în Căndeștii de jos.

5. Crucea din Săsenii Noi și schitul Ulmeasa (Buzău).

S'a publicat²⁾ inscripția acestei cruci, ridicată la 1724 în amintirea răposaiilor Mihai³⁾ și Maria „care au închinat sf. episcopii (Buzău) schitul Ulmetul“.

Intr'un articol anterior⁴⁾ arătasem că schitul Ulmeasa, pe valea Ulmesii sau Mierăi, aproape de apa Nișcovului, la Cârломănești, a fost făcut la 1688 de Mihai din Vernești și Cârломănești, care la 1704 l'a închinat la mănăstirea Sosinu din Pogdoriana Epîrului, iar la 1719, văduva lui Mihai, Maria, a făcut schitul metoh la episcopia Buzăului. A fost reparat la 1835 de episcopul Chesarie care, după obiceiul lui, n'a mai pomenit de vechii ctitori.

6. Biserica din Izvorani (Buzău).

S'a publicat⁵⁾ inscripția acestei biserici începută de frații Jipa sau Jâpa (nu Jape) și Stanciu Cârlova din Vernești, sfârșită de acesta din urmă la 1701 și zugrăvită de fiii lui, Jipa și Lester la 1715. E vorba de neamul Cârloveștilor, înrudit cu al ctitorilor de la Ulmeasa, și scoborător dintr'un nepot al vlădicăi Luca, despre care arătasem⁶⁾ că a fost primul fondator al schitului Izvorani, închinat

1. I. C. Filitti, Arhiva G. Gr. Cantacuzino, p. 161.

2. Bulet. com. monum. ist. XVII (1924) p. 94.

3. Pihai, trebuie să fie greșeală de tipar.

4. Vlădica Luca, strămoș al poezului Cârlova. In Conv. lit., anul 55 (1923) p. 324, — Acad. rom. pachet 128, doc. 77 (Creșterea colecțiilor, 1910, p. 144).

5. Bulet. com. monum. ist., I c.

6. Vlădica Luca, I c. p. 321 și 332. — Cf. Revista istorică (a d-lui Iorga). X (1924) p. 135-9 și 265-7.

la mănăstirea Mihai Vodă din București de Alexandru Vodă Iliș la 1617. Despre acest schit vorbește un hrisov de la 1620 al lui Gavriil Movilă.

7. Biserica din Vernești (Buzău).

Este iarăș o fundație a evlavioasei familii Cârlova, zisă uneori și Vernescu după moșie.

Inscripția glăsuște: „Cu vrerea tatălui și cu ajutorul fiului și cu săvârșirea duhului sfânt, ziditu-s'a această dumnezească biserică, întru care se prăznuște hramul Născătoarei (de) Dumnezeu blagovesteniilor, de jupân Jipa și Lefter sin jupân Stanciu logofăt Vernescul și s'au început în zilele răposatului Domn Io Ștefan Cantacozino Voevod, în luna lui Mai 7222 (1714) și s'a isprăvit în luna lui Octobră (*sic*) 26 leat 7223, iar când a fost într'a doua domnie a Mării Sale Io Nicolae Alexandru Voevod (Mavrocordat) 7229, s'au zugrăvit și s'au înfrumusețat precum se vede cu toată cheltuiala dumnealor, pentruca să fie pomenire dumnealor și părinților d-lor în veci, luna lui August 25 în zilele, leat 7229 (1721).

Spita neamului Cârlova am dat-o aiurea¹).

În biserică se află mormântul lui Jipa și Lefter, fiii lui Stanciu.

Toți pereții sunt acoperiți cu chipurile ctitorilor. Privind dela altar spre ușă, avem începând dela stânga: 1. vlădica Luca; 2. un „jupân“, cu barbă; 3. jupâneasa Nastasia; 4. jupâneasa Tudora Topol (oveanca?); 5. o „jupâneasă“; urmează fereastra; 6. jupân Stanciu log. Vernescul, sin Jipa, cu barbă; 7. jupâneasă Ilinca; 8. jupâneasa Tudora; 9. jupân Anton, tânăr fără barbă; toți aceștia pe perețele de miazăzi; 10. un tânăr, fără barbă; 11. coconu Stanciu, cu mustața mică; 12. Jipa, unul din ctitori, cu mustața lungă; sub el, un copil; urmează ușa; 13. jupân Lefter, celalt ctitor, cu barbă; sub el, un băiat; 14. jupâneasa Ilinca; 15. o „jupâneasă“; toți aceștia pe perețele de apus; 16. un jupân fără barbă; 17. un grup șters printr'o inscripție ce li s'a suprapus la 1861; 18. jupân Constantin, cu mustață; sub el, copil, Jipa; 19. jupân Radul, cu barbă;

1. În articolul citat „Vlădica Luca, strămoș al poetului Cârlova“.

20. jupâneasa Kirana; sub ea, copilă, Ilinca; 21. jupân Alexe, cu barbă; sub el, copil, Jipa; 22. jupân Jipa căpitan sin Jipa postelnic; toți aceștia pe peretele de miază-noapte.

8. Schitul Grăjdana (Buzău).

S'a zis¹⁾ că ar fi fost întemeiat de o jupâneasă Grăjdana între anii 1580—1590. Jupâneasa Grăjdana a Buzincăi comisul avea moșii în Buzău, dar spre mijlocul sec. XVII-lea²⁾. Fapt este că un schit a fost zidit acolo, tot de neamul Cârloveștilor. Avem în această privință câteva acte în arhiva eforiei spitalelor civile. Jipa căpitanul a fost tatăl unei Grăjdana care la 1697 (7205) era călugăriță sub numele de Catrina. Aceasta a fost „moașa“, în înțeles, cred, de mătușa, lui Cosma arhimandrit, care a ridicat din temelie schitișorul Grăjdana pe apa Nișcovului și i-a dat moșia dimprejur ce se chiamă Lunceni³⁾. La 1755 Cosma închină ctitoria sa la Pantelimon⁴⁾. El trebuie deosebit de Cosma Popescu care, din protosinghel al mitropoliei, devine episcop de Buzău la 1764, și mai târziu mitropolit.

9. Schitul Adâncata (Buzău).

În comuna Cârломănești, Gura Nișcovului. A fost făcut de Laurentie călugărul dela Vernești, fost căsătorit cu o Neacșa, care l'a închinat la episcopia Buzăului. Un hrisov dela 1 Aprilie 1622 arată că era mort la această dată⁵⁾. O carte domnească dela 1633 îl numește Arion călugărul⁶⁾. În altă carte dela 1637 este pomenit ca „Larion proepiscopul, cu fratele său Ivan Orbul“⁷⁾. În fine, la 1654 avem un zapis dela Stoica și Vasile, nepoții lui „Larion“⁸⁾ și un hrisov ce amintește de „Ilarion monahul“ și de moșia ce a dat în Vernești schitului Adâncata⁹⁾.

1. Dicționarul geografic al județului Buzău.

2. Iorga, Documentele Cantacuzinilor, p. 28 - 9.

3. Mențione într'un act dela 20 Dec. 1758 la Eforia spitalelor civile.

4. Cum spune hrisovul Pantelimonului dela 1767, în G. Bibescu, Domnia lui Bibescu, II. 623.

5. Acad. rom. pachet 128 doc. 117 (Creșt. col. 1910 p. 128).

6. Ibid. pachet 129 doc. 14 (Creșt. col. 1910 p. 129).

7. Ibid. pachet 125 doc. 4 (Creșt. col. 1910 p. 130).

8. Ibid. pach. 125 doc. 3 (Creșt. col. 1910 p. 134).

9. Ibid. pach. 129 doc. 246 (Creșt. col. 1910 p. 134).

10. Biserica dela Săsenii-Vechi, Nișcov (Buzău).

Inscripția este ilizibilă. S'a păstrat însă un act care arată că biserica a fost făcută la 1791 de Constantin fiul lui Bârcă din Bădeni¹⁾. Lângă biserică un sarcofagiu de marmoră cu inscripția, în l. greacă clasică: „Lui Adamantie Filiti serdarul, bărbat din Epir, pentru înțelepciune și bunătața sufletului de toți iubit și cinstit, și Elenei, în toate demnă de el, soției lui, această piatră a pus-o Hristodul, copilul lor, din dragoste fiiască, spre veșnică amintire, în anul mântuirii 1857. Și a murit el la 25 Martie 1818, iar dânsa la 18 Ianuarie 1831“. În biserică o evangheligie dăruită de serdarul Hristodor Filiti la 1857.

11. Schitul Cârnu (Buzău)²⁾.

A fost înființat de „Doamna Mirceaia“, adică de Chiajna, soția lui Mircea Ciobanul (1545—1553 și 1557—1558). Apoi l'a cumpărat Lupu logofăt, dela care a trecut la fiul său Gheorghe log. din Măgureni (Ialomița), care l'a lăsat jupănesei sale Neacșa. Aceasta s'a căsătorit a doua oară cu Ghiorma, marele ban al lui Matei Basarab, ucis în răscoala Seimenilor, și începătorul neamului, stins azi, al boerilor „ot Alexeni“ (Ialomița). La 15 Aprilie 1649, Ghiorma închină schitul la Căldărușani. La 29 Aprilie 1686, Paraschiv log. din Boleasca sau Boleșteanu, cu soția sa Dumitrana și cu fiul său Constantin, închină Cârnu la mânăstirea Bradu, sub cuvânt că au drepturi asupra schitului ce „li se trage și lor dela moși dela strămoși“. La 6 Fevruarie 1696, Constantin Brâncoveanu, la care avea trecere Alexandru vornicul, fiul Ghiormeii banul, restituie Cârnu la Căldărușani, deși această mânăstire pierduse zapisul Ghiormeii, pentru că Boleșteanu, zice Domnul, nu avea nici un drept asupra schitului³⁾. Printre ctitori figura și Matei Basarab. Azi, nici un vestigiu al trecutului nu se mai găsește la Cârnu, afară de exteriorul bisericeii și poate

1. Acad. rom. Creșt. col. 1907 p. 193.

2. Cf. revista „Spicuiilor în ogor vecin“, I (1920) p. 150. — Fotografie la I. Voinescu, l. c. și în colecția mea. — Ulterior s'a ocupat de acest schit N. A. Constantinescu în Bulet. com. monum. ist XVIII (1924) p. 189, referindu-se la dicționarul geografic al lui Iorgulescu.

3. Acad. rom. Ms. 2078 f. 120 sq — Acte despre Cârnu și în mss 2080 și 760, unde e transcris și actul de închinare al lui Ghiorma.

de tâmplă, în care sunt încadrate medalioane cu scene din viața Mântuitorului. Zugrăvelile sunt toate de pe la începutul sec. XIX-lea. Biserica e părăsită, deschisă, plină de grafiti datorți vizitatorilor din județ.

12. Schitul Aninoasa-Cislău (Buzău).

Pentru acest schit, mă refer la studiul special ce i-am consacrat¹⁾.

13. Schitul Găvanele (Buzău)²⁾.

Încă din secolul XVI-lea, în hotarul Scăenilor (Buzău), existau trei schituri, Mutnău, Agafton și Ion Bogoslovul, pe care Mihnea-Vodă Turcitul le înzestreaază, la 1587, din stăpânirile domnești învecinate, cu moșii și păduri, spre folosința „frățească” a călugărilor „înfrățiți”³⁾.

Vistierul Papa II Grecianu († 1675) și fratele său Mihai clucerul († 1700) înființează apoi schitul Găvanele, pe care urmașii lor îl închină, la 1741, la episcopia de Buzău⁴⁾. La 1678 existau schiturile: Fundătura, Găvanele, Agafton, Ion Bogoslovul, Sf. Gheorghe, Profiru, Schipturile, Cozienii și Vornicu⁵⁾.

S'au împresurat treptat de moșnenii din prejur, sau au ajuns la dărăpănare. La 1687 niște moșneni vând boierilor Cândești schitul zis Biserica.

La 1783 erau în ființă două schituri la Fundătura, puțin mai sus de Găvanele de azi; unul de călugări, altul de călugărițe⁶⁾. Mihai-Vodă Șuțu li acordă, la 1785, diferite scutiri, iar la 1791, în a doua domnie, mută de la Fundătura la Găvanele, unde face și biserică de piatră, schitul de călugări, pe când cel de călugărițe rămâne la vechea așezare. La 1793, Alexandru Moruzi confirmă scutițiile acordate de Șuțu. În acest an stareț era Climent ieromonahul; schitul care se afla „la loc cu anevoie de

1. În Revista arhivelor, anul I nr. 2 (1925) p. 210 și urm.

2. Cf. Revista istorică (a d-lui Iorga) XI (1925) p. 89-96 cf. și N. A. Constantinescu, în Bulet. com. monum. isi. XVIII (1924) p. 189, pentru schiturile Sf. Gheorghe și Fundătura.

3. Aricescu, Indice, II p.

4. Fișe inedite în arhiva Ștefan D. Grecianu.

5. Acad. rom. pach 126 doc. 173 (Creșt. col. 1910 p. 138).

6. I. C. Filippi, Arhiva G. Gr. Cantacuzino, pp. 159, 162, 165.

hrană și chiverniseală, între pietre și strâmtori“, lua anual, 70 bolovani de sare dela Slănic și 50 taleri de la vama Buzăului; avea cinci liude, oameni străini, scutiți de dădii și podvezi. Alexandru Ipsilanti, la 1797, acordă încă un liude, să fie vier la via schitului¹⁾.

La 19 Februarie 1802, Mihai-Vodă Suțu, în a treia lui domnie, dădu, în favoare schitului de la Găvanele, următorul hrisov²⁾:

„Io Mihail Constantin Suțu Voevod i gospod zemle vlahiscoe. Fiindcă schitul Găvanele din sub Buzău, care din milostenie și din ajutor creștinesc s'au făcut, în care lăcuesc părinții călugări ce s'au mutat din schitul cel de sus vechi Fundătura, cari țin orânduială de chinovion, neavând nici un ajutor de chiverniseală spre a-și ținea hrana vieții lor, au avut milă atât dela domnia noastră, în două domnii trecute, cât și dela ceilalți frații noștri Domni, adică 11 scutelnici ce-și i-au adus din străini, 70 bolovani de sare de la ocna Slănic, și taleri 50 din vama Buzăului și 6 scutelnici schitul cel vechi de sus Fundătura întru care lăcuesc acum maice călugărițe, fiind în loc de munte strâmt și pietros, foarte cu anevoe de hrană și chiverniseală, care mili li s'au și păzit până acum, când învrednicindu-ne Dumnezeu și cu a treia domnie a țării acesteia, și înștiințându-ne pentru părinții dela numitul schit, cari s'au adăogat la această sihăstrie până la 36, cum că petrec viața lor pururea întru rugăciuni și postire și rugându-se în toată vremea milostivului Dumnezeu pentru starea oblăduirii și îndestulările acestei pravoslavnice țări, și aflându-se cu adevărat întru trebuință de oareșicare adaos de milă și de ajutor pentru săvârșirea a câteva chilia și a altor împrejurări ce trebuesc, neavând unde hălădui cu toții, cum și pentru mângâere și oareșicare ajutor de îmbrăcăminte la acești părinți și la 6 maici călugărițe din schitul cel de sus al Fundătorei, am binevoit Domnia mea și printr'acest domnescul nostru hrisov, nu numai le întărim mai sus numitele mili ce au avut, ca sa le păzească nestrămutat, ci i-am miluit și cu acest adaos, adică să scutească de vinărici via ce o au părinții făcută, i dijmă-

1. V. A. Urechia, Istoria Românilor, VI, p. 193; VII, p. 325.

2. Dăruit de mine Academiei române la 28 Mai 1915 (Anal. Acad. rom. Debateri, Seria 2, XXXVII, p. 195).

ritul pe drepte bucatele schitului și 300 oi de oerit, iarăși drepte bucatele schitului, cum și patru liude străini să-și găsească ca să-i aibă scutiți pentru pește i zaherea și brânză. Deci, pentru ca să li se păzească aceste mili neștrămutat, le-am dat acest domnescul nostru hrisov, întărit cu domneasca noastră iscălitură și pecete, neîndoindu-ne că și frații noștri Domni ce vor oblädui în urma noastră această de Dumnezeu păzită țară, cu râvnă sufletească, ca la un loc vrednic de milă și de ajutor, vor avea buna voie a facerii de bine și le vor întări milile acestea și cu ale Domniilor sale hrisoave. 1802, Fevruarie 19“.

(Pecete mare cu chinovar. În centru vulturul în scut sprijinit pe Sf. Impărați, înconjurat cu legenda: Io Mihail Constandin Suciul Voevod etc. În jurul legendei („en orle“) mărcile a 17 județe. Semnătura autografă a Domnului).

Abia dăduse Mihai Șuțu acest hrisov și schitul de la Găvanele a fost dărâmat de cumplitul cutremur de la 14 Octomvrie 1802. Anul următor, biserica fu refăcută, de lemn, pe locul unde se află și azi, de Constandie Filiti, episcopul Buzăului, cu ajutoare de la Domn, câțiva boeri mari din capitală și de la alții mai mici din eparhie.

Numele și pomelnicul donatorilor s'au înscris, la 15 Septembrie 1806, într'un volum legat, cu titlul: „Catastih întru care s'au încheiat pomelnicele ctitorilor celor ce s'au îndurat cu milostenie la acest sfânt schit Găvanele“¹). Cu timpul s'au adăogat în catastih și alte pomelnice.

1. Pomelnicul lui Mihai-Vodă Suțul (fol. 5 Vo.).

Vii: Mihai Constantin Suțu și fiii lui; Ioan (fiu) Mărioara (soția lui, necunoscută lui Rangabè²); Grigore (fiu), Elisaveta (Safta, nu Sevastia, născută Dudescu, soția lui); Alixandru (fiu), Mărioara (născută Lapati, soția lui); Grigore și fiii lui; Alixandru (Manu, ginerele Domnului), Ralù (fiica Domnului, soția lui Manu); Anastasia (fiică), Ecaterina (fiică); Iacov (Arghiropol, ginere), Mărioara (fiică, soția lui Arghiropol); Elini, Constantin; Ralù, Zoi; Scarlat, Elini, Zoe, Ioan; Mihail, Ilînca, Necolae, Anica; Dumitru, Efrosina și fiii lor; Sevastia, Constandin.

Adormiți: Sevastia Doamna (fiica lui Ioan-Vodă Cal-

1. Dăruit de mine Academiei la 1915. Catalogat sub nr. 4385 la ms.
2. Livre d'or de la noblesse phanariote, par E. R. R. Ed. 2-a, Atena 1904.

limachi), Elini; Constantin (tatăl Domnului), Mărioara (mama); Ioan Voevod (Callimachi, socru), Mărioara Doamna (soacra, deci nu Ralița, cum zice Rangabè), Climent monah, Maria; Neculae (frate), Ana (soția lui Nicolae, lipsește la Rangabè); Grigore Voevod (Callimachi, cumnat), Eleni Doamna; Maria, Stanca, Nicolae, Ana, Mărioara, Gheorghie, Smaranda, Andrei, Sevastia, Hristina, Maria, Evdochia, Vasile, Calinic arhieru, Grigore arhieru, Alixandru.

2. Pomelnicul lui Costandie Filiti, episcopul Buzăului, 1804. (fol. 4 Vo.)

Acesta a dăruit, cum spune inscripția bisericii¹⁾, locul din jurul schitului, pentru hrana călugărilor. Un bun portret al lui se află pe părete, datorit de sigur lui Gavril, meșterul care a zugrăvit biserica la 1810.

Vii: Dositei mitropolitul, (Filiti, unchiul despre mamă al episcopului), Costandie, Teofilact. Apoi colegii în episcopat: Nectarie (Râmnic), Iosif (Argeș), Dionisie (Lupu, viitor Mitropolit); Scarlat (frate) cu fiii; Silvestru (frate), Smaranda (Bucșanu-Mănescu, soția lui Silvestru); Diamandi (frate); Neculae (nepot de frate). Adăogați: Costandin (fiul lui Nicolae), Elisaveta (soția lui Costandin); Casia (soția lui Silvestrache, fiu al lui Nicolae) cu fiii ei.

Adormiți: episcopii de Buzău, Metodie (1741—8), Filaret (1748—53), Antim (1753—7) Rafail (1757—1763), doi Grigorie (cari nu sunt episcopi de Buzău), Cosma (1763—1787), Filaret și Hrisant (nu știu cine sunt); Hristofor ieromonah (Filiti, bunicul despre mamă al episcopului), Anastasia monahia (n. Curti, bunica despre mamă a episcopului), Ioanichie ieroshimonah (Filiti, unchiu despre mamă al episcopului), Meletie ieroshimonah, Danil ieroshimonah, Nechifor ieroschimonah, Zaharie monah, Glichiria monahia, Gheorghie, Constantin (Constantin Costante Cromida sau Cremidi, tatăl episcopului), Haido (din botez Ioana, Filiti, mama episcopului), Zahare, Anăstasie (frate), Dimitrie (frate). Adăogați: Radu (stolnicul Poenaru), Natalia; Anghelichi (soția lui Nicolae, nepot de frate); Silvestru (fiul lui Nicolae), Ioan.

3. Pomelnicul marelui ban Dimitrie Ghica, bătrânul (fol. 7. Vo.)

1. Inscripția în Dicționarul geografic al României, la cuvântul Găvanele.

Vii: Dimitrie, Ilinca (a doua soție, născută Razu); Scarlat (Cornescu, ginere), Ecaterina (fiică); Ioan (Moruzi ginere¹), Elena (fiică); Constantin (fiu), Rucsandra (noră); Scarlat (fiu), Maria (noră); Costantin (Filipescu, ginere), Zoița (fiică); Ioan (Florescu, ginere), Ana (fiică); Constantin; Isac (Ralet, ginere), Anastasia (fiică); Maria (noră, născ. Văcărescu), Constantin (fiu), Elena, Efrosina (fiică), Catrina (noră, născ. Facă), Mihalache (fiu); Catrina; Alexandru (fiu, viitor Domn); Grigorie (fiu, viitor Domn), Maria. Adăogați: Dimitrie, Costandin, Costandin, Matei.

Adormiți: Alexandru (tată); Dimitrie (Eupraghioti, bunic despre mamă), Elena (mamă); Barbul (Văcărescu, primul socru), Ruxandra (născută Rosetti, soacră); Maria (născ. Văcărescu, prima soție); Matei (frate), Ecaterina, Grigorie Voevod (decapitatul, frate); Smaranda (soră); Prohiria (soră); Ralița (soră); Grigorie, Scarlat (frate), Alexandru (frate), Costandin, Hrisaftu arhieru, Maria, Neacșa, Neculae, Barbul, Ruxandra, Dimitrie, Maria, Scarlat. Adăogați: Costandin, Matei.

4. Pomelnicul vel vistierului Const. Varlaam. 1808, Februarie 27. (fol. 23 Vo).

Vii: Dimitrie (tatăl²), Costandin, Efrosina (născută Ghica, soție³), Dimitrie, Zoița.

1. In Rangabê, l. c., la familia Ghica, (p. 89) nu se dă pronumele acestui Moruzi, iar la familia Moruzi (p. 151) nu se arată cine a fost soția lui Ioan Moruzi.

2. Nu cunosc originea lui Dimitrie Varlaam; este însă mai vechiu în țară decât Dimitrie Varlaam, originar din Salonic, ruda lui Mavrogheni (Blancard, Les Maurojèni. pp. 172, 435). Înainte de 1765 s'a căsătorit cu Safta Ștefan Brânceanu (Filiffi, Arhiva G. Gr. Cantacuzino, pp. 186—188). Din aceeași căsătorie s'a născut Constantin, care avea să joace un rol important în timpul ocupației rusești dela 1806—1812. La 1765, Dimitrie Varlaam se căsătorește a doua oară cu Maria, fiica vornicului Ștefan Pârșcoveanu și rudă cu Cantacuzinii (Arhivele Statului, Cond. 35, fol. 88, 236. — Sf. D. Grecianu, Genealogii documentate, I, pp. 169, 187, 213. — Filiffi, l. c., p. 146. Maria era moartă la 1797). De atunci începe înălșarea lui. În timpul lui Grigore Ghica, 1768—1769, este pitar; sub ocupația rusească ce urmează, Dimitrie Varlaam devine, prin influența Cantacuzinilor, zăb la sfârșitul lui 1769, vel postelnic la finele anului 1770 (Genealogia Cantacuzinilor, ed. Iorga, pp. 171, 176—7. 185, 187). În Domnia lui Ipsilanti este retrogradat la rangul de paharnic; cu acest titlu figurează în divan la 1777, apoi este aproape în continuu judecător. La 1807 trăia încă, iar la 1811 era mort (Urechia, Ist. Rom. I, pp. 333, 672; IV, p. 160; V. 462; VII, pp. 92; 119; IX. 119, XI. 854. I. Blanu, Catalogul ms. românești I, p. 533). Nu trebuie confundat cu cronicarul Dumitrache (vezi I. C. Filiffi, Cine e cronicarul Dumitrache. In Conv. lit. Nov. 1925.) Fiul său Costandin a fost în serviciul rusec la 1769—1774 (Hurmuz. Supl. I, vol 3, p. 133), iar la 1791 e vel serdar (Filiffi, l. c., p. 187).

3. Cf. Iorga, Sf. și doc. VIII p. LXX.

Adormiți: Grigore, Smaranda, Safta (născută Brâncănu, mamă).

5. Pomelnicul medelnicerului Grigore Bujoreanu (fol. 22 Vo).

Vii: Grigore, Ștefan, Elena, Grigorie, Efrosina.

Adormiți: Șarban, Radu, Maria, Manole, Zmaranda, Filodor (sic).

6. Pomelnicul lui Ștefan Macovei (fol. 9 Vo.) Vii: Ștefan¹⁾, Zoița, Catrina, Marica, Maria, Dimitrie, Neculae, Ioan, Ianco (alături, adăogați, Ileana, Costandin, Dospina, Zoița), Elisaveta, Elena, Dimitrie (alături, adăogați, Marina, Zoița, Maria, Ștefan, Ioan, Ilinca), Anastasia, Costandin. Adăogați: Manole, Costandin, Scarlat, Joița, Maria, Elena, Nicolae, Iordache. Adormiți: Ștefan, Ilie, Sima, Dimitrie, Preda, Preda, Catrina, Costandiu, Voica, Voica, Maria, Gheorghie, Gheorghie, Ioan, Costandin, Alexandra, Elena, Sevastian monah, Ghermano monah, Radul, Zoița. Adăogați: Zoița, Climent monah, Maria, Nicolae, Teodor, Catrina, Dimitrie, Neculae, Elisaveta, Hristodor, Lixandra, Dimitrie, Anastasia, Iordache, Ianco, Zoița, Dositie arhiereu, Costandie arhiereu, Daniil ieromonah.

7. Pomelnicul logofătului Alexandru Lămotescu (fol. 14 Vo.). Vii: Alixandru²⁾, Păuna, Ioan, Stoian, Maria, Costandin, Elena, Zmaranda, Dimitrie, Caterina, Ruzandra, Panaet, Ioan, Balașa, Caterina, Neculai, Scarlat, Gheorghie, Costandin, Radul, Mislea, Dimitrie, Neculae, Gheorghie, Toma, Marina, Ioan. Adormiți: Ștefan, Stoian, Chiriac, Sofia, Neculae, Dimitrie, Elena, Ruzandra, Arghira, Drăghici, Teodora, Neacșa, Radu, Gligore, Vintilă, Negoită, Matei, Radul erei, Vișa prez (vitera), Rafail monahu, Drăghici, Dobre, Șarban, Hariton, Dobre, Neculae, Costandin, Radul, Ecaterina, Safta, Boba, Stoica, Sultana, Sanda, Atănase, Maria, Alixandru, Calinic.

8. Pomelnicul lui Dimitrie Racoviță, (fol. 20, Vo).

1. Pitarul Ștefan Macovei dela Star-Chiojd era omul banului D. Ghica (I. C. Filitti, Vlădica Luca, în Conv. lit. LV. 1923, p. 328, nota 11). Soția lui, Zoița, era fiica lui Const. Parepa, fiul lui Vlad logofăt, fiul lui Stroe clucer pe vremea Ducăi-Vodă, 1674 - 1678. (După documentele comunicate mie de răposatul doctor D. C. Macovei). Un Parepa post. la 1629 (I. Bianu, Doc. rom. I. p. 161). Un Ghinea Parepa la 1622 (Aricescu, Indice, I, p. 13).

2. Era fiul lui Ștefan L. vel clucer za arle la 1752 și al Maricăi din Cislău, din neamul Doamnei Neaga.

Vii: Dimitrie¹⁾, Ralù, Maria, Ruxandra, Voica, Costandin, Luxandra. Adăogați: Zmaranda, Sevasti, Grigore, Frusina, Grigore, Elisaveta cu fiii lor; Alexandru, Zoita cu fiii lor, Sofia, Luxandra. Adormiți: Ioan, Elena, Preda, Costache. Ilinca, Dimitrie, Maria, Anastasia, Ștefan, Ioan, Zmaranda, Costache, Ilinca, Costache, Sultana, Frusina, Catinca, Haralampie, Costache, Dimitrie, Ilinca, Elena, Portirie (sic), Partenie, Pantazi, Ioan, Sultana, Maria, Iova. Adăogați: Ralù, Maria, Elisaveta, Ralu, Ana, Elencu, Ștefan, Voica, Despa, Ancuța, Ștefan.

9. Pomelnicul medelnicerului Ianache (fol. 25, Vo.).

Vii: Haida prezvitera, Ioan, Ecaterina, Hristea, Haidița. Adormiți: Eleni, Zoi, Dimitrie ierei, Ioan, Bălașa, Zoi, Ioan, Mărgărit, Milia (sic), Venete (sic), Mărgărita.

10. Pomelnicul sătrarului Andrei Buzianul (fol. 17 Vo.).

Vii: Andrei²⁾, Stanca, Maria, Aviana. Adormiți: Dediul, Despa, Preda manah (sic), Ioan, Paraschiva, Nacula, Ioana, Ilinca, Despa, Pârva, Mihai, Dospina, Aghiana, Stanca, Bălașa, Andriana, Anca, Ilinca, Mihălache, Gheorghie, Dima, Tudoran.

11. Celelalte pomelnice sunt: Climent, starețul schitului (f. 6. v.); Ioniță de bresle³⁾ (f. 8. v.); polcovnic Stoica (f. 11. v.); logofăt Ștefan dela Valea Teancului (f. 12. vo.); Ștefan Șalvaragiu (f. 15. v.); vistier Gheorghiiță (f. 16, v.); postelnic Barbu ot Bucov (f. 24. v.); Alexandru Nicolae (sic) Meemi (f. 36 v.), scris la 1820 Oct. 26; Androneștii dela Sibiciul-de-jos, 1818, Aug. 16 (f. 34. v.); jupâneasa Sultana (f. 10 v.); părintele Pahomie shimonahu (f. 13 v.); Ioan monahu (f. 18 v.); Vasile Brașoveanul (f. 19 v.); părintele Climent, altul decât starețul (f. 21 v.); Ioan Papuc ot Beceni (f. 26. v.); Pafnutie monah (f. 27 v.); Polihronie Grecu (f. 28 v.); Costea Simigiu ot Buzău (f. 32 v.); Teofan monahu (f. 33 v.); Sandu Popiia ot Săcele din Satul Lungul, 1820, Aug. 15 (f. 35 v.); Ioan Carpu dela Blesmatele (in comuna Pârscov, f. 39); Nicolae Diaconescu (sic, f. 40); Gheorghe Popescu (f. 40. v.); Diacon Moise

1. Cred că nu este din neamul de boieri mari Racovișă.

2. Dacia lui din 3 Mart. 1808 la Acad. Rom. (Crest. col., 1907 p. 194). Tatăl său Dediul avea moșie la Fundeni, ce-i zicea și Sânger (ibid). Din aceștia s'a tras juristul C. Bozianu. Sângerul e vecin cu Cislău.

3. După inscripția bisericii este *Stolnicul* Ioniță de bresle, deci Ioniță Băbeanu, din neamul ctitorilor bisericilor din mahalalele Hagiu și Ceauș David din București. (Grecianu, Genealogii, I. 65—6).

(f. 41); Ioan Damian popa (f. 42); Negoită Manta (f. 42 v.); Enache Zigu (f. 43); Damian Damian Popa (f. 43 v.); Nicolae Damian popa (f. 44): Panaete (sic) Bășceanu (f. 44 v.); Ioan Cârstea Lupu (f. 45); Gheorghe Cârstea Lupu (f. 45 v.); Radu Podosu (f. 46); Ioana soția Bășceanului (f. 46 v.); Vasile Bășceanu (f. 47); Moise Bășceanu (f. 47 v.); Mihalcea pârcălab (f. 48); Damian Mihalcea pârcălab (f. 48 v.); Coman Podosu (f. 49); Manole Podosu (f. 49 v.); Stan Podosu (f. 50); Agapie Podosu (f. 50 v.); Cârstea Lupu (f. 51).

12. Pe scoarța manuscrisului sunt lipite următoarele două pomelnice:

„Pomelnicu cocoanii Elenca Filipeasca“ (data, ruptă, pare a fi 1847); să se pomenească apururea fiindcă au dat lei cinci sute¹). Vii: Elenca, Anastasia, Ioan, Dumitru, Ana, Pană, Ioan, Arghira. Morți: Grigorie arhieru, Hristofor, Isac, Anastasia, Costandin, Smaranda, Mihai, Elenca, Grigorie.

„Pomelnicu păh(ărnicesii) Eleni Hrisoscoleu²), 1843 Martie“. Eleni, Imanoil; Gheorghie, Costandin; Casandra, Matei; Maria, Grigorie; Toma, Iacov monah; Teodor, Maria; Magdalina monahia; Atanasia monahia; Imanoil, Elena; Maria, Radu; Ioan.

„Pomelnicu răposatului D. Di (rupt); Dimitrie, Andronic, Sofia“.

La 1813, la Găvanele trăiau 42 schimnici, iar la Fundătura-de sus, care azi nu mai există, 12 maici³).

14. Biserica Sf. Dumitru din București⁴).

O monografie specială va fi consacrată acestei biserici.

15. Biserica Târcă din Vitan (București).

Inscripția: „Ale tale dintru ale tale aducem, Dumnezeu, pomenită, Radul Poenarul serdarul, cu Natalia soția

1. Pare a fi vorba de Elena fiica lui Ioan C. Filipescu, măritată întâi cu Dim. Gr. Filipescu și apoi cu I. Oțelelișanu.

2. Cred că este Elena sora lui Iancu Șefendache, polcovnic de Cerneți 1826 și fiica lui Radu Șefendache vtorii log. la Cerneți 1796, a doua soție a pah. Manolache Hrisoscoleu-Buzoianu (Urechia, Ist. Rom. X. 300). Manolache și Elena au fost cîitori (1819) la Sf. Ilie din Gorgan, unde e îngropat un Șefendache.

3. Urechia, I. c. XA, pp. 83—84.

4. Cf. revista „Spicuiilor în ogor vecin“, I (1920) p. 158—9.

mea, acest sfânt lăcaș, care din temelie l'am zidit și l'am înfrumusețat, atât înlăuntru, cât și pe afară împrejur, prin osteneala polcovnicului Andrei Căciupul, întru slava lui Dumnezeu și întru prăznuirea sf. Înălțării a Mântuitorului Isus Hristos și a sf. Ioan Evanghelistul și a sf. mucenic Mina și Haralambie, spre veșnică pomenire a sufletelor noastre și a tot neamul nostru, cât și a tuturor creștinilor ce au ostenit și au ajutat. În zilele Mării Sale Alexandru Nicolae Suțu Voevod, mitropolit fiind chir chir Dionisie, la anii dela Hr. 1820 Iulie 7°.

Ctitorul, Răducanu Poenaru, a fost succesiv logofăt al divanului domnesc începând încă de la 1787, mare sluger în divan la 1805, mare serdar, mare stolnic la 1824. Era mort la 1829. Era fiul lui Stan Poenaru, moșnean de la Poiana din Ialomița, unde a făcut biserică și chiar școală. Stan era și el fiul lui Târcă Poenaru, de unde porecla de Târcă a familiei, dată și bisericii din Vitan. Neamul acestor moșneni se poate urmări până la Barbu logofăt din Poiana la 1614¹⁾. Stolnicul Răducanu, fondatorul bisericii din Vitan, a avut o singură fiică, numită Casia, căsătorită la 1819 cu slugerul Silvestrache Filiti. La proscomidia bisericii, pomelnicul săpat în piatră începe cu numele Radu, Natalia, Silvestru, Casia, după care urmează numele ctitorilor ajutători.

16. Biserica Brezoianu din București²⁾.

Biserica din mahalaua zisă a Brezoianului, după numele vornicului Pătrașcu Brezoianu³⁾, care avea case acolo la 1703, păstra încă, acum vre-o 50 ani, portretele diferiților ctitori cu ajutorul colectiv al cărora se putuse termina. Răposatul meu unchi Ștefan D. Grecianu a pus să se copieze grupul care-l interesa, reprezentând pe Ioniță Bălăcianu vel stolnic, cu soția sa Ecaterina Cantacuzino și neamul lor. Erau în biserică și portrete neterminate: era zugrăvit costumul, era scris numele deasupra, dar figura lipsia. Acești «boeri fără obraz» erau acei care nu se ținuseră de angajamentele lor față de zugrav⁴⁾.

1. După condica de casă a lui Raducanu Poenaru, de la 1806, proprietatea d-lui Ștefan Rădulescu - Stroiș, care mi-a comunicat-o.

2. Cf. revista „Spiculi în ogor vecin“, I (1920) p. 153-4.

3. Iorga, Inscripții, I. 293 - 4. - I. C. Filitti, Arhiva G. Gr. Cantacuzino, p. 233.

4. St. D. Grecianu, Genealogii documentate, I. 164

Grupul Bălăcenilor cuprindea, pe lângă unicul fiu Mihai, mort tânăr înainte de 1784, alți cinci copii: Dimitrie, Dinu, Bărbuceanu, Luxandra și Maria. În marginea copiei, Grecianu arată că ar fi copiii Smarandei Slătineanu născută Cantacuzino, sora Catinchii Bălăcianu. Tatăl lor, Ioniță Slătineanu fusese ucis la 1785, fiind ispravnic, de condicarul județului, Uescu. Se vede că și mama lor murise când s'a zugrăvit biserica. Despre copila Luxandra — bunica lui St. D. Grecianu — știm ¹⁾ că a fost adoptată de soții Bălăceni și căsătorită și ea cu un Bălăcean. Maria este Uța, ctitora dela Sf. Nicolae din Ploești ²⁾. Prin Dumitrache s'a continuat familia. De Dinu și Bărbuceanu nu știu nimic. Adopțiunea Luxandrei n'ar fi avut loc dacă soților Bălăceni li-ar fi rămas copii după moartea lui Mihai. Totuși, tot Grecianu, atribuia Bălăcenilor pe toți acei copii și încă pe unul, Iordache, pe temeiul testamentului din 1797 al lui „Iordache Damari sin Ioan“. Confuzia provine din faptul că acest testament, păstrat în original în colecția mea de acte, arată că Iordache testatorul și frații și surorile sale, Dumitrache, Ruxandra, Iancu și Mariuța, au mătușă pe Catrina Bălăceanu. S'ar putea ca sora Catrinei Bălăceanu, Smaranda Slătineanu, să fi fost măritată și cu Ion Damari tatăl lui Iordache, așa că acesta să fi fost numai frate de mamă cu unii din copiii enumerați, sau ca Iordache să fi fost frate bun cu ei și numai adoptat Damari.

17. Biserica Radu Vodă din București ³⁾.

De curând s'a consacrat acestei biserici de către d. C. Săndulescu-Verna, un studiu care nu aduce nici o contribuție nouă, dar cuprinde mai multe erori.

Primul ctitor al bisericii, Alexandru Vodă 1568—1577 nu este, după cum mai de mult s'a lămurit ⁴⁾, fiul lui Mircea Ciobanul și al Chiajnei, nici „îndoelnic“, ci adevărat frate cu Petru Șchiopu. Pentru cele două soții, Neaga și Vișa, ale lui Mihnea, fiul lui Alexandru Vodă, autorul a ignorat

1. Ibid.

2. Vezi mai jos, No. 23.

3. Iorga. Inscipții, I. 245—254. — III p. 357. — Revista „Spicuiitor în ogor vecin“, I (1920) p. 160.

4. I. C. Filitti. Din arhivele Vaticanului, II. 17. 37. 46—7. — Stoilca Nicolaescu, Petru Vodă cel Tânăr și Petru Vodă Șchiopul. Buc. 1915.

un izvor de informație¹⁾. *Mant(a)* Fărcășanu vel stolnic (p. 16) este *Matei* Fărcășanu. Doamna Elena (p. 16) nu poate fi soția lui Ivașco Goleșcu. Soția acestuia a fost Elena din Mărgineni²⁾. *Matei* vel portar, ginerele lui Radu Dușescu, este *Matei* Sacazlăul, adică din Sacáz (Hios), vel portar 1696, acelaș desigur cu *Matei* Cleronomo, vel portar al lui Const. Vodă Brâncoveanu, mort la 1701 și îngropat la mitropolia din București. Piatra tombală citată la pag. 19 No. 20, este a primei soții a lui *Matei* Comăneanu³⁾. Candela cu inscripția „potius mori quam foedari“ (p. 22), deviza familiei Filipescu, și cu inițialele K. F. trebuie să fie deci de la Const. Filipescu, boerul care a jucat un mare rol politic în primele două decenii al veacului trecut. Din inscripția grecească de pe clopotniță (p. 9) s'au omis trei rânduri de la sfârșit.

Profirie Uspenski, vizitând la 1846 biserica Radu Vodă, spune că picturile au fost refăcute la 1714 și că a văzut chipurile lui Radu Vodă (fiul lui Mihnea Turcitul) și Arghirei; lui Alexandru Vodă și Roxandrei (?), lui Ștefan Vodă Cantacuzino; unui jupân Barbu și jupâniței lui Preda⁴⁾. Picturile au fost încă odată refăcute, la 1859, de Const. Lecca, dar nu «după vechile chipuri»⁵⁾. Este destul a observa costumele și atitudinile personagiilor.

Ionescu-Gion se întreba⁶⁾ cine putea fi Barbu vornicul, cu jupâneasa Preda și cu un copil. Răspunsul se găsește în actele moșiei Mănești⁷⁾ (Prahova) fostă de zestre a Smarandei Bucșanu-Mănescu soția lui Silvestru Filiti, de la care au trecut la fiul lor aga Dimitrie Mănescu și apoi la fiica acestuia, Maria Teodor Văcărescu. Testamentul din 7166 (1658) al Barbului spătar din Mănești, arată că soția sa era Preda, căreia lasă dealurile Ursoaiei din Prahova. Are nepoți pe feciorii lui Pătrașco ot Bucșani și pe Gheorghe Mihălcescu (Cândescu). Cere să fie îngropat la Sf. Troiță (Radu-Vodă) din București. Pătrașco din Bucșani a avut fiu pe Barbul comisul, zis Mănescu pentru că a moștenit

1. I. C. Filitti, Schitul Aninoasa — Cislău și neamul Doamnei Neaga. In Revista arhivelor, anul I, No. 2 (1925), p. 210 și urm.

2. George D. Florescu, Boerii Mărgineni. Vălenii de Munte 1930, p. 85.

3. I. C. Filitti, Arhiva G. Gr. Cantacuzino p. 98 n. 2.

4. St. Berechet, Doc. slave de prin arhivele ruse. Buc. 1920 p. 79

5. Cum zice d. Săndulescu, p. 14.

6. Ist. Bucureștilor, p. 246-7.

7. Cf. Filitti, Arhiva G. Gr. C. p. C. - D. și 119.

moșia Mănești cu întreaga avere a Barbului spătar și jupânesei Preda. Barbu zis vornicul de pe pereții Radului Vodă este dar Barbu spătarul Mănescu din zilele Mihniei Vodă, cu jupâneasa Preda și cu nepotul, fiul și moștenitorul lor Barbu Mănescu.

18. Chipurile lui Nicolae Vodă Mavrocordat și familiei sale, la Văcărești, Paraclisul Mitropoliei, Stavropoleos, Toți Sfinții și Foișor ¹⁾.

Nicolae Mavrocordat a domnit în Muntenia dela 1715 la 1716 și dela 1719 la 1730.

Din întâia căsătorie cu Casandra Cantacuzino, moartă înainte ca soțul ei să fi ajuns Domn, a avut copii pe Scarlat n. 1701, m. probabil 1724 și pe Roxandra n. 1702, m. copil, înainte ca tatăl ei să fi domnit.

Din a doua căsătorie, cu Pulheria Țuchi, moartă la 1716, în întâia domnie a soțului ei, a avut copii pe: Maria n. 1706, m. la 1725; pe Alexandru n. 1708 și care era m. la 1722; pe Constantin n. 1711; pe Ioan n. 1712 și pe Toma m. copil 1716, în timpul primei domnii a tatălui său, în acelaș an cu mama sa.

Din a treia căsătorie, cu Smaranda, fiica paharnicului Panaiotache (poate un Mamonă) și a Smarandei Cremidi, a avut copii pe Alexandru n. 1720 și pe Sultana n. 1721.

Chipurile lui Nicolae Vodă și ale familiei sale se găsesc în următoarele biserici din București: biserica mare dela Văcărești; paraclisul dela Văcărești; paraclisul mitropoliei; Stavropoleos; Toți Sfinții și Foișorul.

În nici una nu figurează nici întâia Doamnă a lui Nicolae Vodă, nici copila Ruxandra din întâia căsătorie, pentru că amândouă muriseră înainte ca Nicolae Mavrocordat să fi ajuns Domn.

În *Biserica mare dela Văcărești*, începută de Nicolae Vodă în întâia domnie, la 1716 și sfârșită în a doua domnie la 1722²⁾ figurează pe pereți, dela stânga spre dreapta, privind din interior spre ușă:

Pe zidul lateral, o femeie încoronată, având lângă ea

1. Cf. *Convorbiri literare*, 58 (1926) p. 421 și 522.

2. Iorga, *Inscripții*, I. 74.

un adolescent cu coroană și un copil cu coroană; înscripțiunile sunt șterse și aceste chipuri n'au fost fotografiate; reprezintă pe doamna Pulheria m. 1716, a doua soție a lui Nicolae Vodă, cu fiii ei Toma m. copil la 1716 și Alexandru care era și el mort la 1722. Acelaș grup al morților, adică doamna Pulheria cu fiii ei Toma și Alexandru, figurează și în paraclisul Mitropoliei.

Urmează, pe zidul din față, un băiat cu coroană, altul cu căciulă ascuțită, altul cu coroană, câteși trei cu înscripțiunile șterse; apoi Scarlat Voevod, (din prima căsătorie); Nicolae Voevod ctitorul, ținând biserica cu doamna Smaranda (a treia soție¹); sub ei, ținând o cunună, un băiat cu coroană (Alexandru, fiul Smarandei) și o fetiță cu căciulă (Sultana, fiica Smarandei); lângă Doamna Smaranda, figurează Maria Doamna, cu căciulă (fica din a doua căsătorie, soția cămărașului Ioan Scarlat).

Toți aceștia sunt reproduși în Alexandru A. C. Sturza, Les Mavrocordato, Paris 1913, planșa ce urmează după pag. 112. Cei doi tineri încoronați, ale căror înscripții sunt șterse, nu rămâne să fie decât Ioan (din a doua căsătorie) și Constantin (din a doua căsătorie). Nu știu însă cine poate fi băiatul cu căciulă; observ numai că este așezat *la spatele* beizadelelor Ioan și Constantin. S'ar putea să fie Nicolache, fiul care figurează la Stavropoleos, al domnei Maria cu cămărașul Ioan.

În *paraclisul dela Văcărești*, început de Nicolae Vodă și sfârșit la 1736 de fiul său Constantin Vodă²), figurează în aceeaș ordine:

Pe zidul lateral din stânga: Scarlat voevod (din prima căsătorie a lui Nicolae Vodă, deși murise³); Iancu Voevod (din a doua căsătorie a lui Nicolae Vodă și deci frate bun cu Constantin Vodă ctitorul); acești doi n'au fost fotografiați. Apoi, tot pe zidul lateral, Alexandru Voevod (din a treia căsătorie a lui Nicolae Vodă). Urmează, pe zidul din față, Doamna Smaranda (a treia soție a lui Nicolae Vodă) și Nicolae Vodă; numai acești trei sunt reproduși în lu-

1. Greșit a doua în lucrarea lui Al. Sturza, Les Mavrocordato. Paris, 1913.

2. Iorga, Inscipții I. 79.

3. Poate fiindcă trăia la 1722 când se făcuse biserica mare de la Văcărești. Nu mai figurează în paraclis beizadelele Toma și Alexandru (din a doua căsătorie al lui Nicolae Vodă), care muriseră înainte de 1722.

crarea lui Al. Sturza (planșa după pagina 96). Apoi, despărțit prin ușe, Constantin Voda Mavrocordat ctitorul, (din a doua căsătorie a lui Nicolae Vodă); Doamna Ecaterina, născută Roseti, a doua soție, de la 1732, a lui Constantin Vodă; în fine, pe zidul lateral din dreapta, Doamna Sultana (fiica din a treia căsătorie al lui Nicolae Vodă). Acești trei din urmă n'au fost fotografiați.

În *paraclisul mitropoliei*, ctitoria dela 1723 a lui Nicolae Vodă¹⁾ figurează în aceeaș ordine:

Iancu Voevod (din a doua căsătorie); Scarlat Voevod (din a doua căsătorie); Constandin Voevod (din a doua căsătorie); Nicolae Voevod, ctitorul; sub el, un băețel cu coroană, care este Alexandru Voevod (din a treia căsătorie); Smaranda Doamna (a treia soție); sub ea o fetiță (Sultana, din a treia căsătorie); Maria Doamna, cu căciulă (din a doua căsătorie a lui Nicolae Vodă și m. la 1725); toți aceștia reproduși în lucrarea lui Al. Sturza (planșa ce precede pagina 113), cu mențiunea greșită că sunt chipurile dela Văcărești. Apoi: Pulheria Doamna (a doua soție, m. la 1716, a lui Nicolae Vodă) și fiii ei Alexandru Voevod (care era m. la 1722) și Toma Voevod (m. la 1716); acelaș grup al morților ca pe zidul lateral din biserica mare dela Văcărești și n'a fost fotografiat.

În paraclis figurează deci întreg neamul lui Nicolae Vodă Mavrocordat, afară de întâia lui soție și de fiica Ruxandra n. din întâia căsătorie și m. de timpuriu. Chipurile din paraclis sunt cele mai reușite, iar al lui Nicolae Vodă se apropie de cel gravat de Wolfgang.

În *biserica Stavropoleos*, Nicolae Vodă Mavrocordat figurează din cauza milelor ce a acordat acelei biserici²⁾ sfârșite la 1724³⁾.

Privind tot din interior spre ușă, avem dela stânga spre dreapta:

Pe zidul lateral din stânga, marele cămăraș Ioan, (soțul domniței Maria, fiica din a doua căsătorie a lui Nicolae

1. Iorga. I. c. 243.

2. Cf. hrisovul din 1797 pentru Stavropoleos, în Urechia, Ist. Rom. VII, 325.

3. General Vasiliu Năsturel, Biserica Stavropoleos, Buc. 1906, p. 85, G. Nedioglu, Stavropoleos, în Bulet. Com. monum. ist. XVII (1924) p. 148.

Vodă), cu fiul Nicolache mic; apoi pe zidul din față: Domnița Maria (așezată deci lângă soțul ei cămărașul Ioan), cu fetița Smărăndița, (care este fiica Mariei cu Ioan cămărașul și nu, cum s'a zis de curând¹), încă o copilă a lui Nicolae Vodă); urmează Nicolae Vodă cu Doamna Smaranda (a treia soție) și, între ei, dela stânga spre dreapta, Alexandru (din a treia soție); Sultana (din a treia soție); Iancu (din a doua); Constantin (din a doua). Toți au fost de curând reproduși²)

Lipsește aici beizadea Scarlat (din întâia căsătorie), care murise deci la 1724³).

Biserica Toți Sfinții este o ctitorie dela 1726 a mitropolitului Daniil, Domn fiind Nicolae Mavrocordat⁴). În biserică figurează, dela stânga spre dreapta, privind din interior spre ușă: un boer cu barbă neagră, ișlic negru cu fund alb, anterior verde, brâu galben, glubea verde cu blază neagră; poate fi chipul vreunui ctitor ajutător al mitropolitului Daniil, sau un al doilea ctitor. Apoi Ecaterina Doamna (greșit în loc de Smaranda, a treia soție a lui Nicolae Vodă, ceea ce arată că măcar inscripțiile dacă nu și portretele, au fost refăcute); Nicolae Vodă; sub ei, copila Sultana (din a treia căsătorie a Domnului) și un copil (Alexandru din a treia căsătorie).

N'au fost fotografiați.

Despre *biserica Foișor* ne vorbește o anaforă a mitropolitului către Domn la 25 Mai 1813; se spune că în condica mănăstirii Radului Vodă se află un hrisov al lui Nicolae Vodă Mavrocordat dela 7232 (1724) Mai 2, arătând că: „pe moșia mănăstirii, din jos de București, pentru plimbarea măriei sale și a altor Domni, a făcut o pereche de case domnești, cu curte împrejur și cu grădină“, iar alt hrisov, al lui Constantin Vodă Mavrocordat, lămurește că biserica dela acel loc „ce se numește Foișor“, este „zidită... de Doamna Smaranda“ cu hramul nașterii Maicii Domnului⁵).

1. Buletinul citat p. 151.

2. În Bul. cit.

3. Și deci n'a murit la 1726 cum se admitea până acum.

4. Iorga, Inscipții. I. 279

5. Urechia Ist. Rom. X. A. p. 1075

În biserică figurează Nicolae Voevod cu Smaranda (a treia soție) și cu doi copii ținând o cunună (ca în biserică mare dela Văcărești), adică cu copiii lor Alexandru și Sultana. Aceste chipuri n'au fost fotografiate.

19. Biserica din Săftica (Ilfov) ¹⁾.

Biserica în ruină dela Săftica, de lângă București, are următoarea inscripție: „Această sf. și dumnezeiască biserică s'au făcut cu toată podoaba ei, al căreia hram se prăznuște prea sf. și marele mucenic Dumitru (și) sfânta Elisabeta; și s'au făcut cu toată cheltuiala d-nei cocoana Safta Slătineanca, soția d-lui vel vornec Radu Slătineanu, făcându-se în zilele prea înălțatului domn Io Alexandru Constantin Moruzi Voevod, mitropolit fiind prea sfinția sa părintele chir Dosifteu, și s'au săvârșit la leat dela Hristos 1801 Iulie 28“.

Veche numai de 130 ani, biserica e interesantă prin proporțiile ei. E înconjurată de arcade oarbe trilobate. Safta este a doua soție a vel vornicului Radu Slătineanu. Era născută Falcoianu și a fost căsătorită de trei ori: cu N. Brâncoveanu, cu Gr. Băleanu și cu Radu Slătineanu.

Dela dânsa se trage numele de Săftica al localității, numită mai'nainte Pociovaliște și Belii vechi. Această moșie a fost dată de zestre de banul Racoviță ²⁾ ginerelei său Iordache vel log. Slătineanu, fiul lui Radu vornicul și traducătorul lui Ahilevs la Skiros ³⁾. Pe această moșie instală întreprinzătorul vornic Radu o fabrică de postav înainte de 1784 ⁴⁾. Portretul lui Radu, păstrat în biserică, merită dar oarecare atenție, deși este opera vreunui nepriceput zugrav de țară. Poartă anterior verde, sub care se zărește un altul alb cu dungi late cenușii; giubea galbenă blănită cu samur.

Portretul Saftei e interesant pentru costumul ei: rochie verde, brâu portocaliu. Giubea cu samur pe umeri și până jos. Pe cap, un fel de fes liliachiu, cu moț albastru și

1. Cf. revista „Spicuitor în ogor vecin“, I, (1920) p. 152.

2. Arh. Stat. Buc. Cond. domnească 102 f. 179.

3. Iorga. Ist. lit. rom. în sec. XVIII, vol. II p. 35-6 și 434. R. Orlicz, Per la storia della cultura italiana in Rumenia. Buc. 1916 p. 259.

4. Urechia, Ist. Rom. I, 154.

alb. Părul cade în două șuvițe pe umeri. Lângă ea, un copil Alexandru „nepotul d-lor“, poate un Fălcoianu¹⁾.

20. Biserica din Corbeanca (Ilfov)²⁾

„Această sf. biserică s'au zidit din temelie de boierii Paladești³⁾, iar acum s'au preînnoit cu tencuială și zugrăvită și înfrumusețat de precum se vede, de d-lui Ștefan Ogrădeanu, biv vel stolnic i brat ego (fratele său) Nicolae vistiier, ce a cumpărat această moșie pe care iaste biserică zidită cu hramul Bunei Vestiri a Sf. Născătoarei de D-zeu și a sf. Ierarh Nicolae și sf. arhidiacon Ștefan, în zilele lui Alexandru N. Suțu Voevod, fiind păstor P. S. mitropolit Kir Dionisie, 7327, 1819, Iunie 15“.

Ștefan Ogrădeanu poartă obișnuita giubea lungă blănită pe umeri, iar pe cap un ișlic rotund cu fund colțurat negru. Soția sa are părul legat cu o panglică formând fundă pe frunte. Rochie cu margini de broderie. Șal în jurul brațelor.

21. Biserica din Călugăru (Ilfov).

„Doamne, cela ce proslăvești pre cei ce iubesc podoaba casei tale și locul cuvînței măririi tale, primește sfântul lăcaș acesta care întru slava ta și întru prăsnuirea sfântului mucenic Gheorghe, făcătorul de minuni, și a sf. mucenic Dimitrie izvorătorul de mir, s'au zidit din temelie cu toată podoaba bisericească de cucernicii robii tăi Mihail egumenul Arhimandritului, ucenicul mitropolitului Ștefan și de nepotul său Mihail ieromonah, dichiu mitropolii, pentru a lor și a neamului veșnică pomenire și ispravnic (a fost) și au și ajutat Ștefan ierei, nepot lor. August 15 leat 7271“ (1763).

Interesante portrete ale episcopilor de Buzău Metodie († 1748) și Cosma (1763—1787) și al mitropolitului Grigore (1760—1787), cu giubele îmblănite sub mantie. Te-ai fi așteptat, după inscripție, să găsești și chipul mitropolitului Ștefan. Un portret al episcopului de Buzău Cosma se

1. Fotografie a bisericii și a chipurilor ctitorilor, în colecția mea.

2. Cf. Bulet. com. monum. ist. XIX (1926) p. 89.

3. P. familia Paladă, vezi I. C. Filitti, Arhiva G. Gr. Cantacuzino p. 282.

găsește și în biserica apropiată dela Pajerea, fondată la 1779 de boernașii Tărtășești, rude de egumeni înfățișați pe pereți cu haine bogat îmblănite. Cosma are peste un anteriu roșu, altul galben și o giubea neagră căptușită cu alb.

22. Biserica din Rădulești (Ilfov).

Pe moșia boerilor Băjești, cumpărată la mezat la 1806, noul proprietar, sărdarul Nicolae Filiti, zis și Cremidi¹⁾ reînnoește biserica la 1834. Pizanie nu mai există. Portretele ctitoricești au fost opera unui zugrav de țară și sunt foarte deteriorate²⁾. Sărdarul Nicolae, în anteriu cenușiu, giubea vișiniu închis, altă giubea verde închis, cu căptușală verde deschis, ceacșiri roși și meși galbeni. Sub el, nepotul său de fiu, Nicolae, n. 1832, în giubea roșie. Anghelichi, soția sărdarului Nicolae: pieptar de dantelă; rochie verzue cu pulpană de dantele; scurteică vișiniu închis, cu căptușală verde și dantele la mâneci; biniș cenușiu cu blană neagră; meși verzi. Costache, fiul sărdarului: anteriu verde; scurteică vișiniu închis; giubea pătlăginiu închis, cu căptușală trandafirie. Safta, soția lui Costache: rochie albastru deschis cu dantele la piept; brâu trandafiriu; șal verde cu ornamente negre; dantele albe la mâneci; în păr, trei trandafiri și o pană de struț. Pe zidul de miază-zi un foarte prost portret al episcopului de Buzău Costandie Filiti, iar pe zidul de miază-noapte, Zoia, sora sărdarului Nicolae și soțul ei, polcovnicul de județ, Hristodor.

23. Biserica Sf. Nicolae din Ploești.³⁾

A fost zidită (sau rezidită) din temelie la 1816⁴⁾ de cocoana Mariuța, zisă Uța Slătineanu, fiica lui Ion Slătineanu și a Smarandei Cantacuzino⁵⁾. După tradiția familiei, Uța a fost măritată de trei ori fără a găsi fericirea casnică, așa că și-a închinat ultimii ani ai vieții operelor de pietate. Aproape de casele ei din marginea Ploeștilor, aproape de moșia ei Bereasca, a ridicat biserica Sf. Ni-

1. Acad. rom. ms. 2080 f. 12 și urm.

2. Restituire, în culori, în colecția mea.

3. Cf. revista „Spicuiilor în ogor vecin”, I (1920) p. 152-3.

4. Grecianu. Genealogii, I, 176.

5. Geneal. Cantacuzinilor, ed. Iorga, p. 116.

colae, căreia la 1834, când biserica era deja închinată la Ghigiu, îi lăsă casele ei ¹⁾. Prin testamentul din 1840 mai lasă 30.000 lei vechi pentru întâmplare de meremeturi ²⁾.

Ștefan Grecianu, ³⁾ nepot al ctitorii, a vizitat biserica la 1861. Nu pot preciza dacă este vorba de Sf. Niculae vechi din Tabacii Ploeștilor, ale căruia interesante ruine au fost descrise ⁴⁾, sau de Sf. Niculae Nou. care la 1851 era în „jalnică stare” și a fost rezidit la 1863. În curtea acestei biserici zăceau încă la 1915 pietre de morminte făcute grămadă.

24. Biserica de la Ploeștiori (lângă Ploești).

Asupra ei a atras atenția d. Iorga ⁵⁾, susținând că trebuie să fie din sec. XVII-lea, sau din prima jumătate a celui următor. A arătat că e păcat că la portretele ctitorilor, dacă se recunoaște rangul lor în boerie, numele a dispărut.

Totuși două urme permit a stabili și cine sunt ctitorii și când a fost făcută biserica.

Intr'adevăr, deasupra unuia din portretele de pe zidul de miază-zi se poate citi „Iane Slăti (neanu) vel medelnicer”, iar deasupra altuia de pe zidul de miază-noapte „Scarlat Grecianu”. Iane Slătineanu este un personaj cunoscut. A fost succesiv cămăraș za vel ocnă la 1722, vel vameș și caimacam al țării la 1737, vel medelnicer în același an. El trăia încă la 1738 și era mort la 1741. Una din fiicele sale, Ilinca, a fost căsătorită, pe la 1745, cu Const. Cândescu și figurează în biserica de la Căndești, zugrăvită la 1754-5. Altă fiică, Safta, a fost soția lui Scarlat Grecianu, din ramura cunoscută mai apoi sub numele de Cornescu. O a treia fiică, Maria, a luat pe stolnicul Ștefanache Cremidi ⁶⁾.

De altă parte, moșia Ploeștiori a fost cumpărată de la Constandin Cândescu de cumnatul său Radu Slătineanu și întărită acestuia prin hrisov domnesc la 1761 ⁷⁾.

1. Arh. Stat. Buc. (Nu mai pot regăsi notița ce culesesem în această privință).

2. Comunicat de Gh. Zagoritz.

3. L. c.

4. In Bulet. com. monum. ist. VIII (1915) p. 55-9.

5. Bulet. com. monum. ist. XXII (1929) p. 94.

6. Filitti, Un grec romanizat, stolnicul Ștefanache Cremidi. In Rev. Ist. (a d-lui Iorga) I (1915) p. 108. — Geneal. Cant. ed. Iorga, 321. — Filitti, Arhiva G. Gr. Cantacuzino, p. 182.

7. Iorga, Sf. și doc. XI. 290.

Aşa dar, biserica de la Ploeşti ori este fundaţiunea lui Constandin Cândescu între anii 1745—1760.

25. Biserica de la Corlăteşti (Prahova ¹).

A fost sfârşită la 28 Mai 1792 de Eŷtathie logofăt, ginerele clucerului Corlătescu. Mormântul ctitorului se află în biserică. Pe pereţi figurează: Eŷtathie Bălşoiu, cu fiu Iordache şi altul mai mic; soţia lui Ilinca, cu fiică Raliţa şi alta mai mică.

Ilinca are un frumos păr auriu-închis care-i încadrează figura; poartă o cucă înaltă de culoare albastru-închis, cu fund cenuşiu, din care iese un al doilea fund iarăş albastru-închis.

26. Biserica din Albeşti (Prahova).

Inscripţia nouă ²) de la reparaţia din 1892: „Acest sf. locaş dumnezeesc s'a zidit din temelie de către d-l Barbu Văcărescu, cu soţia sa Stanca ³), foşti proprietari ai acestei comune Albeşti.-Paleologu, în anul 1799 August. 15^a.”

27. Biserica de la Râfov (Prahova).

Inscripţia bisericii, de la 1743 şi numele săpate la proscomidie au fost date de păr. Nicolae M. Popescu ⁴).

Toate inscripţiile deasupra chipurilor ctitoriceşti, au dispărut.

Avem, privind din interiorul bisericii spre uşă, de la stânga spre dreapta: un bărbat; o femeie; (geam), un bărbat, o femeie cu cucă pe cap; o femeie; un bărbat; un bărbat cu barbă, iar sub el un copil; urmează uşa; patru femei; sub cea dintâi, un copil; o figură deteriorată.

28. Biserica de la Pleaşa, lângă Bucov. (Prahova).

Refăcută, pe la 1850, de pitarul Procopie Filiti.

La dreapta uşii: Procopie Filiti, anterior galben cu

1. Cf. Bulet. com. monum. ist. XIX (1926) p. 90.

2. cf. Bulet. com. monum. ist. XIX (1926) p. 89. Inscriptia veche, în marele dicţionar geografic, v-o Albeşti-Paleologu.

3. Prima soţie, n. Slăşineanu. A doua a fost Zoe Guliano-Paleologu, de unde numele ulterior de Albeşti-Paleologu al satului.

4. In Bis. ortod. rom. XXV (1911—1912) p. 1138—9.

dungi cafenii; scurteică cenușie; giubea verde-închis, cu căptușală galbenă; brâu verde-închis; tichie roșu-închis; în mâna stângă ține o monedă, semn de dărnicie, spun locuitorii.

La stânga ușii, Susana, soția ctitorului: rochie în falduri, vișiniu închis; manta verde-închis; guler de dantelă albă; bonet alb, legat sub bărbie cu panglică trandafirie

29. Biserica din Coadă Izvorului (Prahova).

În cătunul Coadă Izvorului, pendinte de comuna Mănești (Prahova), pe moșia de zestre, au ridicat, cu ajutorul preotului, la 1828, doctorul Silvestru Filiti și soția sa Smaranda biserica pe care a refăcut-o la 1845, fiind stricată de cutremur, fiul lor Dimitrie Mănescu¹).

Când am vizitat-o, la 1927, nu mai avea acoperiș, începuse dărâmarea, clădindu-se alături o biserică nouă. La proscomidie: „Smaranda (Mănescu, soția lui Silvestru Filiti), Dimitrie (Mănescu), Costandin, Frusina cu fiii ei; Ana, Ilinca cu fiii morți, Cozma arhieru (mitropolitul, unchiul Smarandei), Dosithie arhieru (Filiti), Costandie arhieru (Filiti), Sofia monaha (mama Smarandei), Silvestru (Filiti), Costandin (tatăl lui Silvestru), Haida (mama lui Silvestru), Costandin, Depino (*sic*, probabil Despina), Scarlat, Nicolae, Maria, Ecaterina, Nica ierodiacon, Stanca, Radu, Costandin și tot neamul lor. 1837“.

30. Arva sau Ursoaia (Prahova).

Moșia de zestre de la „Vatra Ursoaia și Arva“ din județul Săcueni, cu vie, han „*biserică zidită de noi părinții*“ și casa de locuit, o lasă doctorul Silvestru Filiti, și soția sa Smaranda Măneasca, fiului lor Costache, prin diată din 1827²). Satul a dispărut. La 1912 am mai putut fotografia ruinele bisericii zise „Pustie“ în mijlocul câmpului, între Ploești-Mizil și am mai putut citi, la proscomidie, numele Silvestru, Smaranda, Dositei. Acum nu mai există nici un vestigiu.

1. Marele Dicționar Geografic al României, v-o Coadă Izvorului.

2. Acad. rom. M. 615 f. 3 verso.

31. Biserica din Drugănești (Dâmbovița) ¹⁾.

Inscripția: „Intru slava înălțimii tale, Mântuitorule Hristoase, ale tale, dintru ale tale, ție aducând d-lui Gavrilă Drugănescu, vel vornic de Târgoviște, acest sfânt lăcaș Dumnezeesc unde se prăznuște hramul Blagoveșteniei prea sfintei de Dumnezeu născătoare și pururea fecioare Mariei, din satul d-lui Drugănești, care de râvnă Dumnezeiască o a înălțat de piatră, zugrăvind-o și înfrumusețând-o cu toate podoabele ei, și s'au înălțat în zilele prea luminatului domn Io Nicolae Alexandru Voevod, care s'au sfârșit în luna lui Iulie 7231 (1723).

Exteriorul bisericii nu prezintă interes. Înăuntru însă avem frumoase portrete ale întregului neam ctitoricesc, și ale „ispravnicilor care s'au aflat la zidirea sfintei biserici“ Radu cup(eț) și logofătul Nica.

Gavril Drugănescu vel vornic de Târgoviște, cu fiul său Gheorghe. Anteriu verde, giubea cenușie cu blană albă.

Jupâneasa d-lui Vișica, cu fiul Matei. Anteriu albastru deschis, brâu trandafiriu, bluză vărgată: un rând trandafiriu între două rânduri negre, cu flori albe; giubea trandafirie cu blană neagră. Maramă trandafirie cu bordură albă. Văl alb.

Jupâneasa d-lui Maria, cea dintâi, cu fata Calița. Anteriu trandafiriu. Giubea cenușiu deschis, blană neagră.

Jupâneasa Maria, fiica lui Gavriil, cea dintâi, vel sufăreasă, cu copii, Bălașa, Toma, Gavril, Constantin și Anghelache, fiii șufariului și nepoții lui Gavril vornicul.

Preda Drugănescu, fiul lui Gavril. Are perucă roșcată după moda occidentală. Anteriu cenușiu cu flori albe, giubea trandafirie cu blană neagră. Inscripția pusă deasupra lui ne spune că la 1703 a pornit pentru învățătură în mai multe țări ale Europei, și că, întors, a intrat în dregătorii la 1725²⁾.

Teodor Drugănescu, vtori comis, și jupâneasa lui, Ioana, părinții ctitorului. Anteriu cenușiu închis; giubea vișinie cu blană albă.

Staico, fratele ctitorului. Anteriu negru cu ornamente albe și trandafirii; giubea verde foarte deschis, cu blană albă.

1. Cf. revista „Spicuiitor în ogor vecin“, I (1920) p. 155—8.

2. P. boeri călătorii prin străinătate p. învățătură în sec. XVIII, vezi Filiii, Arhiva G. Gr. C. doc. 157, 216, 396, 732.

Vladu vel căpitan za dorobanți, moșul lui Gavriil. Anteriu trandafiriu; giubea pătlăginiu deschis.

Mihul, socrul lui Gavriil. Anteriu verde; giubea pătlăginiu deschis, blană albă.

Toma Cantacuzino vel spătar, nepotul lui Gavril. Anteriu verde deschis; giubea trandafirie, blană neagră.

Aceste portrete completează cunoștințele de până acum despre neamul băștinaș al Drugăneștilor¹⁾.

În biserică, o piatră de mormânt: „Supt această piatră odihnesc oasele robului lui Dumnezeu Staico logofăt, petrecând pe această lume trecătoare ani 46 și lăsând viața aceasta la Iunie 20 la leat 7223 (1715), și oasele părintelui d-lui, Tudor portar, la luna lui Fevruarie ziua 15 leat 7181 (1673) și oasele roabei lui Dumnezeu jupănesei Mariei soția d-lui Gavril logofătul Drugănescul, la luna lui April ziua 14 leat 7214 (1706) și ale cocoanei d-nei Calitei, Dumnezeu să-i pomenească“.

Gavriil ctitorul a fost căsătorit de două ori, cu Maria moartă la 1706 și cu Vișa fiica lui Mihu cupeșul²⁾.

Preda, fiul lui Gavriil, a fost căsătorit și el de două ori: cu Zmaranda Izvoranu³⁾ și cu Safta Asan. Neamul s'a continuat prin fiul, născut din această a doua căsătorie, Scarlat Drugănescu⁴⁾, al cărui portret se păstrează în biserica de la Grecii de jos. (Ilfov).

Din două căsătorii, Scarlat Drugănescu a avut numeroși copii. Unul din ei, Dumitrache paharnicul, reface la 1841 biserica dela Drugănești, unde se vede portretul

1. Grecianu, Genealogii, II. 581. Acelaș, Viața lui Const. Vodă Brâncoveanu de Radu log. Grecianu.

2. Arh. St. Mitrop. Buc. pach. 39 netrebnic, doc. 15.

3. În biserica dela Drugănești, răpos. Ștefan Grecianu a văzut o biblie în care era notat: „anul 7238 (1730) în zi de Duminică la Ghenarie 8, la Sf. Arhieriei Athanasie și Chiril, m'am însurat eu Preda Drugănescu, biv vel căpitan za Slatina, luând pe fata căpitanului Constantin Izvoranu, sin Radu Izvoranu, anume Smaranda, fiind nun mare Măria Sa beizadea Constantin (Mavrocordat), la curte în biserica despre Doamna. Pe uliță au fost în loc de nun d-lui aga Ia(nache) fratele doamnei (Smaranda, a treia soție a lui Nicolae Vodă Mavrocordat, fata lui Panaitache vel pah)... Nun le-au (?) fost jupân Iane vel cămăraș za ocne (Slătineanu) în zilele...“. La 28 Oct. 7250 (1741) Safta a doua soție a răpos. Preda Drugănescu, și cu fii ei Constantin (Bălăceanu, dintr'o primă căsătorie) și Scarlat (Drugănescu) fac danie la Aninoasa (Arh. Stat. Mitrop. Buc. pach. 106 doc. 5).

4. Scarlat Drugănescu vel stolnic în divan la 1783 (Biserici cu averi proprii, Seria II, 31), a fost însurat de două ori. A doua soție, Sultana, n'a fost însă Bălăciancă, cum a crezut St. D. Grecianu (Genealogii, Bălăcenii) printr'o înțelegere greșită a actelor. Nu știu din ce familie era Sultana.

lui și al soției sale Smaranda Bălăceanu¹⁾. Dumitrache: anteriu alb cu floricele roșii; giubea cenușiu deschis cu blană de samur. Ișlic de samur cu fund de postav cenușiu. Smaranda: rochie albastră, șal castaniu, pălărie de paie galbenă cu flori.

32. Biserica Drugănescu din Târgoviște.

Prin așezământ din 1768, Scarlat Drugănescu închină la mănăstirea Dealului, o biserică de piatră ce are în Târgoviște, cu hramul Adormirea, făcută de „răposații moșii și strămoșii mei“²⁾. Multe din bisericile Târgoviștei au fost refăcute fără a se păstra amintirea vechilor ctitori, așa că o identificare e cu neputință. Ar putea fi vorba de biserica sf. Maria sau Roșie în care se află un mormânt cu „oasele robului lui Dumnezeu jupân Vladu căpitan i sin ego Stoica și s'au pristăvit în zilele lui Io Matei Voevod..... văleat 7160? (1652)“³⁾.

33. Biserica Maica Domnului din Slatina (Olt)⁴⁾.

Ca plan, biserica aparține tipului dreptunghiular, ca și, spre pildă, biserica din Curtea brâncovenească de la Doicești, tip fixat pentru bisericile mici tocmai spre sfârșitul sec. al XVIII-lea).

Pridvorul preceda imediat naosul⁵⁾. Acest pridvor a suferit transformări pe la mijocul veacului trecut. Un hațiu evlavios, dar puțin artist, socotind că biserica în care se păstra icoana făcătoare de minuni „Izvorul Tămăduirii“, nu era destul de încăpătoare pentru mulțimea credincioșilor, spori proporțiile sf. lăcaș. Zidi pridvorul primitiv, adaose un altul lipsit de orice stil și lărgi vechea intrare a bisericii, care azi se află între naosul și pronaosul format din ve-

1. Inscripția deasupra portretului lui Dumitrache spune că biserica se stricase de trei ori de cutremure, surpându-se bolșile. Dumitrache a dăruit moșia Cozleasca, și livada de pruni din jurul bisericii, până în partea răposatului frate-său, stănicul Ioan, care lăsase prin diată ca biserica să fie „sub epitropia nepoșilor și strănepoșilor dumisale care după vremi vor stăpâni moșia Drugăneștii“.

2. Acad. Rom. Ms. 1447, cond. Dealului, f. 209.

3. Iorga, Inscripții, II 354.

4. Cf. revista Literatura și arta română, XII (1908) p. 413-420. Convorbiri literare, Fevr. 1912 p. 159-162. Revista „Spicuiilor în ogor vecin“, I (1920) p. 151. Bulet. com. monum. ist. XXII (1929) p. 40-G. I. Poboran, Istoria orașului Slatina. Ed. 2-a, 1909, p. 344-353.

5. Bulet. com. monum. ist. II 109.

6. Fotografiiile interiorului și exteriorului, în Literat. și arta română, I. c. clișeele I și 2.

chiul pridvor. Se deosebește însă foarte bine că pridvorul primitiv era sprijinit pe 4 coloane libere în față și 2 prinse în zidul bisericii, coloane pe care se rezemau cinci arcade deschise, în aceeași formă ca și arcadele oarbe ce înconjoară biserica și unite, probabil, prin grinzi azi dispărute. Pridvorul primitiv era ca acela, spre pildă, al bisericii din Surpatele, care amintește de cea de la Slatina și prin turnul ei¹).

Ca urmare a lărgirii ușii dela intrare, prin transformările făcute de piosul hagi, pisania și chenarele ușii au fost strămutate, proporțiile lor ne mai potrivindu-se cu ale noii intrări.

De altă parte, portretele ctitorului și soției sale, dela dreapta și stânga ușii vechi, au fost reduse în lățime la jumătate, prin lărgirea ușii. Astăzi, între înălțimea și lățimea figurilor este, astfel, o disproporție izbitoare.

De asemenea, din imaginea vechii biserici susținute de ctitori, nu se mai vede decât turnul.

Inscripția: „Cu vrearea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Duhului Sfânt, începutu-s'au această sfântă biserică întru hram prea sfânta Adormirei de Dumnezeu Născătoarei și pururea Fecioarei Mariei, în zilele prea luminatului Domn Io Costandin Necolai Voevod și s'au ostenit dumnealui jupânul Nicula, brat jupânul Iane biv vel cămăraș za ocne, de au zidit-o din temelie și au frumusețat-o pe cum se veade cu toat(ă) cheltuiala dumnealui și s'au început temeliala luna lui Iulie în 4 și s'au săvârșit la Sep. în 15, dela zidirea lumii 7244, iar la anul dela Hs. 1736⁴.”

Picturile interioare, cuprinzându-se și chipurile ctitorilor, erau acoperite toate cu spoială până la înălțimea la care poate ajunge brațul unui om urcat pe o scară. Vărul meu, d. Emanoil Hagi Mosco, a spălat spoiala, a decalcat portretele ce au ieșit la iveală, iar d. pictor Neylies le-a reproduș în culori²).

Privind din altar spre ușă, se înfățișează dela stânga spre dreapta:

Jupân Neculake vel cămăraș za ocna (poate fiu mai mare al ctitorului): anterior roșu, ce se zărește dela brâu

1. Bulet. com. monum. ist. IV p. 99.

2. In colecția mea.

în jos; giubea pătlăginiu-închis; altă giubea, peste umeri, roșie cu blană de samur.

Jupâneasă Safta (soția probabil a lui Neculake), rochie albastru-închis, cu flori albastru-deschis; giubea roșie cu fori de aur și blană cenușie; cucă înaltă neagră, cu fund roșu.

Iordake, băețandru (fiul ctitorului), anterioru cenușiu, ce se vede dela brâu în jos; giubea castanie; alta peste umeri, tot castanie, cu blană neagră.

Anastase, băețandru, (fiul ctitorului), se deosebește de fratele său numai pentru că giubeaua interioară este castaniu-închis, iar cea exterioară galbenă.

Jupân Necula, ctitorul, cu barbă; anterioru cenușiu, ce se zărește dela brâu în jos; giubea castanie, cu manșete roșii în formă de pâlnie; altă giubea peste umeri, de culoare pătlăginiu-închis, cu blană de samur.

Jupâneasa Bălașa, soția ctitorului: rochie verde; giubea castanie, cu flori negre și blană neagră; cucă înaltă neagră, cu fund roșiu.

Safta, fiica ctitorilor; fată tânără; rochie galbenă, giubea roșie cu flori negre și blană neagră.

Ilinca, altă fiică a ctitorilor; rochie roșu-închis; giubea verde cu blană neagră.

Pe zidul de miază noapte, Radu, băețandru de circa 14—16 ani, nepot de frate al ctitorului. Anterioru cenușiu, ce se vede dela brâu în jos; giubea roșie; o a doua giubea, peste umeri, de culoare pătlăginiu închis, cu blană de samur.

Lângă Radu, trebuie să fi urmat părinții acestuia, Iane vel cămăraș, apoi vel medelnicer și soția sa Stanca Leurdeanu¹⁾ Au fost înlocuiți însă prin chipurile unor negustori cari, pe la mijlocul sec. XIX-lea, vor fi reparat biserica.

În biserică, mormântul soției ctitorului: „Supt această piatră odihnescu-se oasele răposatei roabei lui Dumnezeu Bălășei jupâniță a dumnealui jupân Necula fratele răposatului jupân Iene biv vel medelnicer, care s'au pristăvit“ (restul e șters).

Bălașa a murit deci după Iene, fratele soțului ei, adică după 1740. Ctitorul Necula mai trăia la 1753²⁾.

Pe alt mormânt, o inscripție grecească³⁾, a căreia traducere este: „Epigramă. Pe cine dintre boeri, morminte,

1. Geneal. Canjuczinilor, ed. Iorğa, p. 321.

2. Condica moșiei Mlădăeni la d. C. G. Mano.

3. Fotografie în colecția mea.

ascunzi aici? Spune-mi. Pe Izvoranca, știi, pe Elena, străinule, fosta soție a vtorii vistierului, celui mai bun dintre bărbați, a lui Ioan, prea iubitoare de soțul ei. Și fiind că înainte de ceas și în floarea vieții, vai, muri, mahnire multora lăsă, bărbatului însă de lacrimi multă curgere. În anul 1785 Septemvrie^a.

Pe un clopot mare: „Hoc opus fecit Philippus Piscatoris Novozoliensis, anno Domini M. D. C.“, iar pe un clopot mic, cu data 1804, e scris numele lui Răducanu Slătineanu.

În biserică se mai aflau următoarele odoare principale.

Un potir de argint, cu inscripție greacă arătând că este dăruit de Răducanu Slătineanu mare comis la 26 Mai 1776.

Un disc de argint¹⁾ pentru anaforă, cu inscripție tot grecească, dat de cucoana Safta Fălcoianca, soția boerului mare vornic Răducanu Slătineanu, la 20 Oc. 1815.

O icoană mare a Maicii Domnului²⁾ cu inscripție că „s'a îmbrăcat peste tot în argint de robul lui Dumnezeu Scarlat Grădișteanu, întru cinstea Maicii Domnului și pentru sănătatea fiului său Ioan, anul 1805“. Acest Ioan a trăit și a fost pe la 1840 ispravnic la Olt.

În toți anii, Vinerea după Paști, se făcea slujbă mare la care se strâneau bolnavi din tot județul, căutând lecuire la icoana făcătoare de minuni „izvorul tămăduirii“³⁾.

O icoană mai mică de argint, cu inscripția „Elena Grădișteanu anul 1817“.

Turnul bisericii, octogonal, cu opt ferestre lungi, închise în arcade adânc profilate, e așezat pe un tambur pătrat. Sunt urme care dovedesc că și turnul, ca și de altfel întreg exteriorul bisericii, era zugrăvit. Acoperișul doar al turnului a fost schimbat, după cum o dovedește forma stranie ce are azi și imaginea turnului primitiv, singura parte rămasă din reprezentarea întregii biserici purtate pe brațele ctitorilor.

Între cornișă și brâu, biserica era înconjurată de o friză de la care au rămas urme pronunțate și de 32 medalioane cu sfinți, ce se văd încă.

Biserica este încinsă, ceva mai sus de jumătatea înăl-

1. Fotografie în Literat. și arta rom., I. c. clișeu 3.

2. Ibid. clișeu 4.

3. G. Poboran, Istoricul orașului Slatina, I. c.

țimii, de un brâu cu ornamentație de culoare alternativ roșie și neagră, pe fund galben și cuprins între două rânduri de cărămizi în zimțuri alternativ roșii și negre. Pe fațada de la intrare, brâul incadrează trei arcade, dintre care pe cea mijlocie, cea mai mare, e pictată imaginea Maicii Domnului, iar pe celelalte două mai mici, câte un arhanghel. La extremitățile fațadei, lângă fiecare arhanghel, câte un brad simbolic.

Sub brâu, zidul bisericii este ocupat de o serie de arcade oarbe, de formă ogivală, care se prelungesc până la soclu.

Motivele decorațiilor le formează foile de acant, alternativ auriu, roșii și negre, pe fund cenușiu, închise în triunghiuri alipite, motive ce se urmează, cu variații numeroase, pe arcadele bolților și coloanelor și în jurul deschiderilor ferestrelor. Sunt aceleași motive ca la bolnița mănăstirii Hurez, la Stavropoleos, Râfov, Corlătești. Este evident că și la Slatina aceste motive se vor fi întins și asupra arcadelor pridvorului primitiv.

La 1759 boerii Slătineni închină la mănăstirea Xeropotamos „o moșie ce se cheamă Bârca, încă o moșie ce se numește Preotești sau Bodoești, amândouă în județul Oltului, încă un loc de 2 sau 3 binale în piață, toate acestea... împreună cu sf. biserică și cu casele de lângă ea, cu pivniță...“¹⁾

Dela 1761 încoace avem hrisoave de privilegii acordate de Domni mănăstirii de la Slatina,²⁾ iar dela 1775 hrisoavele vorbesc și de școala de la această mănăstire a boerilor Slătineni,³⁾ cea mai veche școală a Slatinei.

Astfel, biserica Maica Domnului din Slatina este a doua în vechime a orașului și singura rămășiță de valoare a trecutului său, odată ce biserica mai veche a lui Ghinea Brățășanu a fost astfel refăcută încât nu mai prezintă nici un interes istoric sau artistic. Restaurată cu pricepere, ar fi o podoabă a orașului.

34. Biserica de la Brebeni (Olt.⁴⁾

În comuna Brebeni din jud. Olt se află o bisericuță, fără interes artistic, refăcută de altfel în a doua jumătate

1. Biser. ortod. rom. XI, 411.

2. Arh. Slat. Buc. Plumbuita, pachetele 4 și 10.

3. V. A. Urechia, Ist. Rom. I, 380. II, 100.

4. Cf. revista „Spiciuitor în ogor vecin“, I (1920) p. 151-2.

a sec. XIX-lea de Răducanu Simonidi. O semnalez pentru că, după tradiție, vechii ctitori sunt aceiași ca la Maica Domnului din Slatina, cari au ridicat biserica pe această moșie a lor. Pe zidul despre miază-zi, restauratorul modern a refăcut portretele ctitorilor vechi:¹⁾ jupân Necula, cu barbă albă, anterior galben, biniș roșu îmblănit cu cacom; jupânița Maria, biniș roșu peste rochie verzue, ișlic de blană cu fund roșu; jupân Neculai medelnicer, jupânița Zamfira. Numele bărbaților corespund cu cele dela Slatina; numele de jupânițe poate vor fi fost citite greșit la restaurare.

S'ar mai putea însă ca acești ctitori să fi fost din familia Damari²⁾, înrudită, poate, cu boerii Slătineni³⁾.

35. Schitul Strihareț (Romanați⁴⁾).

Lângă orașul Slatina, trecând podul peste Olt, pe teritoriul județului Romanati, în comuna Slătioara, se află fostul schit Striharețul, metoh altă dată la mitropolie. Inscriptia glăsuște: „Cu vrerea tatălui și cu ajutorul fiului și cu săvârșirea Duhului Sfânt, începutu-s'au această biserică Adormirea prea sfintei de Dumnezeu născătoarei și pururea fecioară Maria, în zilele creștinului Io Antonie Voevod, și s'au ostenit episcopul Serafim de au înălțat-o din temelie până s'au săvârșit cu toată cheltuiala mitropolitului a toată Țara Românească, ca să le fie de pomenit în veci, Amin. Leat 7180 (1671-2)⁴⁾. Inscriptia e pusă după moartea lui Serafim. Pe pereții bisericii figurează portretele⁵⁾ mitropolitului Varlaam și episcopului Serafim „care au episcopit multă vreme la Buzău, și la Râmnic puținel, și s'a pristăvit aci“.

La 26 Iulie 1784 nu se sfârșise procesul început încă dela 1760 între vornicul Radu Slătineanu și schitul Strihareț de o parte, moșnenii Pleșoeni de altă parte, pentru un codru de loc ce din județul Olt trecea în Romanati. Martorii declară că „de când s'au pomenit“ ei, au stăpânit deavalma „schitu și d-lor boerii Slătineni“⁶⁾. La 1854

1. Reproduse, după fotografiile comunicate de mine, de G. Poboran, l. c. 346 și 348.

2. Genealogia Cantacuzinilor, ed. Iorga, 173, 361, 421-2.

3. Vezi supra, No. 16, biserica Brezoianu.

4. Cf. revista „Spicuitor în ogor vecin“, I (1920) p. 154-5.

5. Revista Literar. și arta rom., l. c. clișeu 5 (cu legenda greșită).

6. Arh. Stat. Buc. Condica No. 10 a mitropoliei.

magistratul oraşului Slatina cere ca hotarul moşiei Strihareţ a schitului cu acelaş nume, stăpănită deavalma de mitropolie şi de casa răposatului vornic Iordache Slătineanu, să se deosebească „de către moşia oraşului Slatina“¹⁾.

36. — Biserica din Plăviceni (Olt)

Fosta mânăstire de la Plăviceni, în valea Oltului, pe malul stâng al acestui râu, azi în judeţul Olt, iar altă dată în Romanşi, este ctitoria de la 1648 a marelui vornic Dragomir, unul din sfetnicii favoriţi ai lui Matei Vodă Basarab.

Inscripţia de deasupra uşii de intrare în biserică, a fost publicată²⁾, cu două greşeli însă: data zidirii a fost citită 7150=1642, în loc de 7156=1648; apoi, redactorul inscripţiei, menţionat ca atare la sfârşitul ei, nu este „Fisen“, ci „Fisenţ“ logofătu.

În vara 1926 mai existau, în stare de ruină, zidurile înconjurătoare ale mânăstirii de altă dată şi biserică, frumos exemplar de biserică mare din vremea lui Matei Vodă, rămasă fără geamuri, complect golită de mobilier, dar plină de molos, în urma recentei prăbuşiri a turlei principale şi gata a primi ploaia şi zăpada. O privelişte jalnică.

În interior, trei rânduri de zugrăveli: cele iniţiale de la mijlocul sec. XVII-lea, cele din veacul al XVIII-lea, din vremea călugărilor greci, şi cele din sec. al XIX-lea. Chipurile ctitorilor au rămas neatînse de diferitele restaurări; inscripţiile de deasupra lor însă, au fost retuşate, cele mai multe în sec. al XVIII-lea. Ele n'au fost exact citite³⁾.

Pentru ca să se înţeleagă mai bine ordinea în care ctitorii figurează pe pereţi, ordine ce poate ajuta la identificarea lor, dau următorul plan:

V.					
	7	8	Uşa	9	10 12
	6			11	13
	5				14
	4				15
S. Fereastră					Fereastră N.
	3				16
	2				17
	1		Altarul	19	18

1. Arh. Stat. Buc., Judecătoreşti noi, dosar 64 din 1854.

2. Bulet. com. monum. ist. VII (1914) p. 144.

3. Ibid. şi Em. E. Kretzulescu, Doamna Stanca Kretzulescu — Basarab (sic). Buc. Carlea românească, 1924 p. 6.

Portretele ctitoricești sunt opera unui bun zugrav, iar costumele deosebit de frumoase. Descrierea amănunțită este cu atât mai necesară, cu cât aceste portrete sunt sortite să dispară dacă nu se iau grabnice măsuri măcar pentru învelirea bisericii.

1. „Jupânița Maria“, cu fața spre 2.

Anteriu alb cu dungi negre; giubea norie cu blană castanie; pe cap maramă albă, adusă sub bărbie.

2. „Logofetulu Dimitru“, cu fața spre 3.

Barbă castanie. Anteriu trandafiriu, ce se vede numai de la brâu în jos. O primă giubea galbenă, închisă de la brâu în sus cu bumbi albi. O a doua giubea exterioară albastră, cu blană castanie.

3. „Pahar [nicul]“... Restul inscripției a dispărut când s'a lărgit fereastra. Personagiul este întors cu fața spre 2.

Barbă castanie. Anteriu de brocard de aur. Giubea cu blană castanie, aruncată peste umeri. Prin brâu atârnă o batistă mare brodată. În mână ține de asemenea o batistă.

4. „Prăvlu“, adică Părvul, așezat „de face“, privind spre interiorul bisericii.

Are barbă. Anteriu cenușiu; giubea cenușie cu blană galbenă. Ține în mână o batistă.

5. „Jupân Stan“, cu fața spre 6.

N'are barbă. Anteriu galben, ce se vede numai de la brâu în jos. O primă giubea cenușie; o a doua, exterioară, roșie.

6. „Monahia Maria“, cu fața spre 5.

Călugăriță. Anteriu alb; giubea cenușie blănită. Într'o mână ține mătâni, iar cu cealaltă se razămă pe o cărjă scurtă.

7. „Arhonta Dragomir meg. vornic“.

Este ctitorul, mare vornic Dragomir. Inscripția veche se zărește încă sub cea actuală, care datează evident din vremea călugărilor greci. Dragomir are fața spre 8, cu care ține biserica.

Barbă blondă. Anteriu alb, ce se vede numai de la brâu în jos. O primă giubea neagră, închisă de la brâu în sus și puțin răsfrântă la gât. A doua giubea, exterioară, cu mânecile trecute pe brațe, este roșie și blănită.

8. „Kirarhontisa tu Elena“, adică: jupâneasa d-lui Elena. Cu fața spre soțul ei, 7, cu care ține biserica.

Rochie albă cu flori; giubea galbenă cu flori și blănită. Pe cap bonet alb, mărginit cu un șir de mărgăritare.

9. „Jupân“... Restul inscripției șters. Intors cu fața spre 8.

Anteriu roșu, ce se vede puțin, de la brâu în jos. O primă giubea cenușiu închis, cu bumbi de la brâu în sus. A doua giubea, exterioară, aruncată peste umeri, roșie și blănită.

10. „Jupâneasa Vlata“. Fața întoarsă spre 9.

Rochie albă cu flori; giubea norie; pe cap maramă albă cu cerc de mărgăritare.

11. Intre 9 și 10, o fetiță. Inscripția nu se mai vede.

Fustă norie; cămășuță albă; cojocel trandafirii; pe cap o cunună.

12. „Jupânița Stancuța“, cu fața spre 13.

Rochie albă cu flori; giubea trandafirie. Pe cap bonet alb cu un colan de mărgăritare.

13. „Jupân Stanciul“, cu fața spre 12.

Are barbă. Anteriu albastru, ce se vede dela brâu în jos. O primă giubea de brocard de aur, închisă de la brâu în sus; a doua giubea, exterioară, aruncată pe umeri; trandafirie și blănită.

14. „Logofetulu Matei“, cu fața spre 15.

N'are barbă. Anteriu albastru, ce se vede de la brâu în jos. O primă giubea trandafirie; a doua, exterioară, albastră, cu blană galbenă.

15. „Jupânița St.“. Restul inscripției s'a distrus cu prilejul lărgirii ferestrei. Fața spre 14.

Giubea galbenă blănită. Pe cap, bonet alb cu margine de mărgăritare.

16. „Radu v. clucer“, cu fața spre 17.

N'are barbă. Anteriu de brocard de aur; giubea trandafirie blănită.

17. „Jupâneasa Vilaia băneasa“, cu fața spre 18.

Rochie albă cu flori; giubea norie cu blană. Pe cap maramă albă cu un cerc de mărgăritare.

18. „Jupân Dobromir velichi ban“. Este așezat „de face“, privind spre interiorul bisericii.

Barbă albă. Anteriu cenușiu ce se vede numai de la brâu în jos. O primă giubea norie blănită; a doua giubea, exterioară, peste umeri, de brocard de aur cu flori.

19. Intre 17 și 18 „jupân Mihail“, un băețandru.

Trebue observat că inscripțiile au fost refăcute, afară de cele de la 16 (Radu v. clucer), 17 (Vilaia), 18 (Dobromir) și 19 (tânărul Mihail). Retușarea este vizibilă

la cei doi ctitori principali, Dragomir (7) și Elena (8). Se poate deduce la celelalte înscrispții din faptul că litera *t* nu mai este scrisă în forma veche slavonă și că ortografierea „logofetulu“ (la 2 și 14) „Dimitru“ (la 2) „Vlata“ în loc de Vlada (la 10), arată o rostire grecească.

Ctitorul Dragomir este un cunoscut boer al lui Matei Basarab. La 1635, când Domnul cumpără de la el moșia Vai-de-ei din Olt, era vel armaș¹⁾; la 1640, vel clucer²⁾; la 1642—3, vel ban al Craiovei³⁾; de la 1643 la 1650, mare vornic⁴⁾; a fost, nu știu în ce an, în misiune la Țarigrad, iar la 1644 și 1650 sol în Ardeal⁵⁾. Iși face diata la 1652 și moare cel mai târziu anul următor, căci la 1654 văduva lui, Elena este remăritată⁶⁾.

Dragomir este fratele Doamnei Stancăi a lui Mihai Viteazul. Ea nu figurează totuși printre ctitori. Mama lor, Neașa. s'a călugărit sub numele de Maria. Este chipul de la No. 6. Tatăl lor este probabil să fi fost Stan, al căruia chip, no. 5, este întors spre Maria.

Dragomir și Stanca au fost nepoți colaterali, de frate sau de soră, ai marelui ban Dobromir, care figurează în biserică împreună cu soția sa Vilaiă și fiul lor, mort tânăr, Mihail (n-os 17, 18, 19).

Pe celelalte personaje nu le pot identifica⁷⁾.

37. Biserica din Slătioare (Vâlcea⁸⁾).

În județul Vâlcea, în comuna Slătioarele, a rămas azi ca biserică de mir fostul schit pe care documentele îl numesc când Slătioarele, când schitul Slătinenții. Schitul, cu hramul marelui arhiereu Sf. Nicolae făcătorul de minuni, a fost ridicat din temelie de răposata doamna Ecaterina, ne spune un hrisov din 1676.⁹⁾ E vorba de Ecaterina Salvaressi soția lui Alexandru Voevod (1568—1577). Fiul Ecaterinei, Mihnea Vodă Turcitul (1577—1583) dă schi-

1. Stefulescu, Tismana, 310—315.

2. Acelaș, Crasna, 80.

3. Acelaș, Doc. slavo-rom., privitoare la Gorj, 496. 501.

4. Ibid. p. 511. 522. 531. 539. 544. 551. 554.

5. Iorga, St și doc. IV. 29. X. 176—7.

6. Ibid. V. 548—9.

7. Vezi studiul meu Ctitorii de la Plăviceni-Olt și neamul Doamnei Stancăi. In Arhivele Orientei, VI (1927) p. 269 și urm.

8. Cf. revista „Spiciuitor în ogor vecin“ I (1920) p. 155 și Bulet. com. monum. Ist. XXIV (1931) p. 38—9.

9. Acad. Rom. pach. 94, doc. 9.

tului a treia parte din moșia Stolnicenii. Matei Vodă, la 1631, adaugă încă o parte.¹⁾ Moșia Slătioara sau Slătioarele, care la 1598 se afla în stăpânirea lui Tudosie log. Rudeanu,²⁾ este vândută la 1644 de către Vlad fiul lui Preda din Bârsești, doamnei Elina a lui Matei Basarab, care o dăruiește apoi schitului.³⁾ Daniile și scutirile urmează în sec. XVII-lea.⁴⁾ La 1668 schitul se numește al Slătinenii,⁵⁾ iar la 1676 stareță era Salomia, al căreia nume, poate o simplă coincidență, este în fruntea pomelnicului vechi al boerilor Slătineni.⁶⁾

38. Biserica din Argetoiaia (Dolj⁷⁾)

„Cu ajutorul Sf. și de viață făcătoare Troițe, din început au făcut zidirea acestei sf. biserici amândoi răposatii boeri Argetoieni însă Ion Argetoianu biv vel clucer cu soția d-sale Ecaterina Obedeanu clucereasa i Gheorghe Argetoianu biv vel paharnic cu soția d-sale Ilinca Buzasca păhărnicieasa și au pus hramul întâi pe cel dintre sfinți marele ierarh Nicolae arhiepiscopul Miralichiei, făcătorul de minuni, fiindcă a fost hramul la biserica cea veche ale cărei semne se văd alătura, și a mai adaos clucerul Argetoianu și pe a prea-slăvitului prooroc Ioan Botezătorul, după numele d-sale, precum și paharnicul Gheorghe Argetoianu au pus pe slăvitul și sfântul marele mucenic Gheorghie purtătorul de biruințe, însă știut să fie că această biserică, zidind bolte de la altar până la bolta bărbaților, a răposat clucerul Argetoianu împreună cu soția d-sale și paharnicul Argetoianu a isprăvit-o de toată zidirea și, răposând, la urmă s'a apucat dumneaei păhărnicieasa Ilinca Buzasca de au făcut sf. icoane cele noi și au zugrăvit biserica; încă au luat și alte trebuincioase vase care se vede, luând săvârșire întru întâia domnie a prea înălțatului nostru Domn, Io Ion Gheorghe Caragea Voevod, leat de la Hristos 1813, Oct. 6⁴.

Biserica fiind fost zugrăvită de Ilinca Buzeasca, văduva

1. Ibid. pach. 92.

2. Ibid. pach. 90, doc. 20.

3. Ibid. doc., 43.

4. Ibid. doc. 61, 74, 75, 83, 156; pach. 94, doc. 9 și 24.

5. Ibid. pach. 90 doc. 75; pach. 94, doc. 9; pach. 93 doc. 75.

6. La Sărindar și la Sf. Ioan cel Mare din București. Copii în colecția mea de acte. Acte privitoare la Slătioare în pach. 82 al episc. Râmnic la Arh. Stat. și în pachetele Bistriței, Ibid.

7. Cf. Bulet. com. monum. ist. XXII (1929) p. 43.

paharnicului Gheorghe Argetoianu, ea n'a înfățișat pe păreți decât pe copiii ei, nu și pe ai lui Ion Argetoianu.

Inscripțiile deasupra portretelor ctitoricești s'au cam șters cu vremea și apar greu de descifrat într'o fotografie ce a făcut preotul bisericii, înainte ca, de curând și în mod inutil, chipurile ctitorilor să fi fost spălate, iar inscripțiile vechi, unele șterse cu totul, altele înlocuite prin inscripții noi și nesigure.

Privind din interiorul bisericii în spre ușă, avem, dela stânga spre dreapta:

un tânăr, cu rang de boerie, fiu al paharnicului Gheorghe Argetoianu; un băiat; alt băiat, ținând o cruce, adevărat mort la săvârșirea bisericii; un tânăr, (Gheorghie?) cu rang de boerie (stolnic?), fiu al paharnicului Gheorghe Argetoianu; marele paharnic Gheorghe Argetoianu, ctitorul; sub el, patru copii, din care trei ținând crucea, adevărați răposați.

Urmează ușa și apoi:

Ilینca Buzasca, soția ctitorului Gheorghe; sub ea, două copile răposate; o fată (Maria?) răposată; o fată răposată; o fată, (Ilینca?) răposată; o fată (Ecaterina?); marele clucer Ion Argetoianu, celalt ctitor; Ecaterina Obedeanca cluce-reasa (soția clucerului Ion Argetoianu).

În biserică, frumoasă lespede de marmoră pe mormântul marelui paharnic Costache Argetoianu, mort necăsătorit la 11 Septembrie 1860, în vârstă ca de 60 ani, fiu al paharnicului Gheorghe Argetoianu ctitorul bisericii. Lespedea a fost pusă de sora răposatului, Ecaterina soția maiorului Macreovici.

39. Biserica din Brădeștii-din-Față. (Dolj) ¹.

Pisanie săpată de un meșter ignorant, cu cuvinte stălcite și litere omise.

Biserica, cu hramul Sf. Mihai și Gavriil, s'a zidit în vremea lui Grigorie Dimitrie Ghica Voevod, la 28 Noembrie 1825, de coconul Ioniță Muscă și de Maria, Constandin, Nicolae, Dumitru, Roxandra, Stefan, Bălașa, Maria, Constandin..., Panait.

În biserică, privind spre ușă, se înfățișează, dela stânga spre dreapta, următorii ctitori: armaș Panaiot; cocoana Uța, soția d-lui armașului; Ioan Muscă, ginerile d-lui armașului.

1. Cf. Ibid.

Urmează ușa, apoi: cucoana Elenca Musculeasa cu fetele d-sale; sub ea doi copii; Consta și „Bălașa fiica“; „cocoana Maria fiica“; „cocoana Dumitra fiica“; „Neculce Măldărescu, ginerele Elencai Musculeasa“; d-lui Const. Ferarul și cu fiul lor Ioniță“; Anghelina, soția dumnealui Const. Feraru.

40. Biserica din Braloștița. (Dolj) ¹⁾

Inscripția de la 1760 este publicată ²⁾.

Pe pereți se înșiră ctitorii, în ordinea următoare, privind spre ușă, de la stânga spre dreapta.

Grigore episcopul Râmnicului (anteriu gălbui, brâu verde, caftan castaniu cu blană neagră, mantie liliachie); panița ego (numele lipsește; este vorba de soția spătarului Mihai Cantacuzino, care urmează); pan Mihai Cantacuzino biv vel spătar; panița Bălașa Argetoianca; pan Constandin Argetoianu biv vel pitar (cu barbă);

Urmează ușa, apoi: panița ego Maria (soția lui Constantin Argetoianu pitarul); pan Nicola Slătineanu (cu barbă); panița ego Bălașa; pan Mihai Argetoianu, biv vel păharnic; panița ego Maria; pan Radu Bengescu, biv vel sârdar; sub el un băețas; panița ego Maria; sub ea o fetiță.

41. Biserica din Coțofeni (Dolj).

Inscripția a fost publicată ³⁾. De rectificat numai că „medelnicereasa Smaranda Coțofeanu“ nu era „mătușa“ ci „cumnata“ păharnicului Gheorghe Coțofeanu.

Dau din nou numele ctitorilor.

Privind din interiorul bisericii spre ușă, avem, de la stânga la dreapta:

Maria monahia Coțofeanca; Gheorghe Coțofeanu biv vel stolnic (cu crucea în mână); Nicolae Coțofeanu biv vel medelnicer; panița ego Zoita; panița ego Ecaterina păharniceasa (soția celui care urmează); Gheorghe Coțofeanu biv vel păharnic (ctitor).

Urmează ușa, apoi:

Constantin Coțofeanu biv vel medelnicer (ctitor); Zmaranda medelnicereasa ego; d-ei Păuna fiica d-lor; jupân Ștefan Coțofeanu, fiul d-lui medelnicer (ține crucea); jupân

1. Cf. Ibid. p. 42.

2. Iorga, Inscripții, II. 205.

3. Ibid. 37-8.

Gheorghe brat ego (adecă fratele lui Ștefan); jupân Grigore brat ego; Grigore isprăvnicelu (zidirii) 1830 Aug. 25.

42. Biserica din Almaju (Dolj)

A fost zugrăvită la 1789¹⁾, după moartea, la 1784, a ctitorului Barbu Poenaru. In biserică, privind din altar spre ușa, de la stânga spre dreapta:

Panița ego (a următorului) Maria; Vasile vel vistier (Poenaru); panița ego (a următorului) Safta; Costantin Poenaru vel sluger; panița ego (întâia soție a următorului) Ancuța; Barbu Poenaru vel sluger (ctitorul); sub el, cononu Costandin; urmează ușa, apoi: cucoana Catrina Poenăreasa slugereasa (a doua soție a lui Barbu sluger); sub ea, cocoana Smaranda și cocoana Ilinca; pan Radu Brăiloiu biv vel pitar; panița Maria Condorața (sic) pităreasa ego; pan Dumitrache capiche (ha)ia; panița Ranita ego; pan Constantin (Brăiloiu) biv vel clucer; panița Stanca Brăiloaia clucereasa ego; Safta Brăiloaia; panița Anica Brăiloaica; cuconița Ruxandra; Grigorașco²⁾.

43. Mănăstirea Valea (Mușcel)

A existat o primă domnie, în Sep. — Nov. 1534, a lui Radu Vodă Paisie³⁾, așa că rău s'a contestat de curând⁴⁾ exactitatea datei 7042 = 1534 din inscripția mănăstirii Valea pentru fundarea acesteia, sub cuvânt că atunci Paisie nu era Domn. De altă parte, la 1535, un Petru, nepot al lui Vlaicu logofăt din Piscani care este arătat în inscripție ca ispravnic la zidirea mănăstirii, face o danie acesteia⁵⁾, care deci există. Corectarea, ce se propune, a datei, în 1544, este inadmisibilă, pentru că Vlaicu vel logofăt și în a doua domnie a lui Paisie, dispăre de la 1541⁶⁾, an în care trebuie deci pusă tăerea lui, de care vorbesc cronicile. Cât privește pe Vlaicu logofăt, mort în zilele Mihniei Vodă (1577-1583 și 1585 — 1591), el a fost fiul celui dintâi și este adevărit încă la 1576.

VERIFICAT
1937

1. Greșit 1786 la Iorga, o. c. 42. Nr. 116.

2. Pentru toți aceștia, vezi I. C. Filitti. Condicta Poenarilor Almăjeni. In Arhivele Olteniei, VIII (1929) p. 1—16 și 284—308

3. I. C. Filitti, Craioveștii. In Conv. lit. 54 (1922) p. 308.

4. V. Brătulescu, în Bulet. com. monum. ist. XXIV (1931) p. 10

5. Fișe inedite St. D. Grecianu.

6. St. D. Grecianu, Divane, partea inedită.

VERIFICAT
2017